

Motivace k dobrovolnické činnosti v Dětském centru Zlín

Bc. Jiří Strnad

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jiří STRNAD**
Osobní číslo: **H10700**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Role dobrovolníků v Dětském centru Zlín**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti dobrovolnictví a motivace k roli dobrovolníka.
Příprava a zpracování metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu pomocí polostrukturovaného rozhovoru.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat a jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, včetně shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

TOŠNER, Jiří a Věra SOZANSKÁ. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6.

SCHMIDBAUER, Wolfgang. Psychická úskalí pomáhajících profesí. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-312-9.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ, Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie. Brno: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.

NAKONEČNÝ, Milan. Sociální psychologie organizace. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0577-X.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Eva Machů, Ph.D.

Ústav školní pedagogiky

Datum zadání diplomové práce:

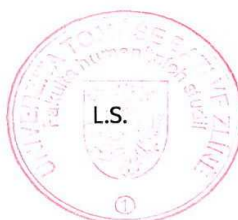
15. ledna 2014

Termín odevzdání diplomové práce:

18. dubna 2014

Ve Zlíně dne 15. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně
16.4.2019

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem diplomové práce je zjistit motivační faktory, které ovlivňují rozhodnutí lidí k dobrovolné činnosti. Práce se zaměřuje na motivaci nejen obecně a také přímo zkoumá konkrétní organizaci, kterou je Dětské centrum Zlín. Diplomová práce je rozdělena na dvě části, na teoretickou a praktickou. Teoretická část je rozdělena do tří hlavních kapitol. První kapitola se zabývá základními aspekty motivace, druhá přibližuje oblast dobrovolnictví, třetí kapitola nás seznamuje s činností Dětského centra Zlín. Praktická část se zabývá otázkou motivace u vybraných dobrovolníků tohoto centra.

Klíčová slova: motivace, motivy, dobrovolnictví, dobrovolník, Dětské centrum

ABSTRACT

The purpose of my work is to discover possible motivation factors, which influence decision persons for voluntary activity. This work does not concentrate on motivation general, but it directly researchs concrete organisation. This organisation is Children centre Zlín. The theoretical part describe the basic aspect of motivation and it draw area of volunteering. At last i marginal describe Children centre Zlín. In practical part i try to discover motivation selected volunteers.

Keywords: motivation, motive, pro-social behavior, volunteering, volunteer, Children

Děkuji vedoucí diplomové práce Mgr. Evě Machů, Ph.D. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Děkuji také pracovníkům Dětského centra Zlín za poskytnuté informace a umožnění realizace průzkumu. Dále děkuji všem dobrovolníkům za jejich poznatky, náměty, důvěru a ochotu, se kterou se mnou spolupracovali.

MOTTO

nezáleží na tom, co se dělá nebo co se dává, ale s jakým úmyslem

Seneca

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 MOTIV A MOTIVACE	12
1.1 MOTIV	12
1.2 MOTIVACE	12
1.3 ZÁKLADNÍ DĚLENÍ MOTIVŮ	14
1.4 TEORIE MOTIVACE.....	15
1.4.1 Maslowova teorie	15
1.4.2 Herzbergova teorie motivace.....	16
1.4.3 Teorie X a Teorie Y.....	17
2 DOBROVOLNICTVÍ	19
2.1 POJEM DOBROVOLNICTVÍ	19
2.2 CHARAKTERISTIKA DOBROVOLNICTVÍ	20
2.3 DRUHY DOBROVOLNICTVÍ.....	22
2.4 VÝZNAM DOBROVOLNICTVÍ	24
2.5 PRÁVNÍ ÚPRAVA DOBROVOLNICKÉ SLUŽBY.....	24
2.6 DOBROVOLNICTVÍ V ČR.....	26
2.6.1 Na zkušenou do světa	27
2.7 DOBROVOLNICTVÍ VE SVĚTĚ	28
2.7.1 Evropská dobrovolná scéna.....	28
2.7.2 Dobrovolnictví v USA.....	29
2.8 MEZINÁRODNÍ DOBROVOLNICKÉ ORGANIZACE	29
2.9 MÝTY O DOBROVOLNICTVÍ.....	30
3 DOBROVOLNÍK V NEZISKOVÉ ORGANIZACI	33
3.1 CHARAKTERISTIKA NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ.....	33
3.2 DOBROVOLNÍK	34
3.2.1 Motivace dobrovolníka.....	34
3.2.2 Využití dobrovolníka.....	35
3.3 PŘÍPRAVA ORGANIZACE PRO DOBROVOLNÍKY	36
3.4 SAMOTNÁ PRÁCE S DOBROVOLNÍKY	38
3.4.1 Koordinátor dobrovolné činnosti.....	38
3.4.2 Získávání dobrovolníků pro neziskové organizace	39
3.4.3 Odborný výběr a výcvik dobrovolníků.....	40
3.4.4 Supervize dobrovolníků.....	41
3.4.5 Hodnocení a odměňování dobrovolníků	41
4 DĚTSKÉ CENTRUM ZLÍN, OBČANSKÉ SDRUŽENÍ ADRA ZLÍN A SDRUŽENÍ SAMARI	43
4.1 DĚTSKÉ CENTRUM ZLÍN	43
4.2 OBČANSKÉ SDRUŽENÍ ADRA ZLÍN	44
4.3 SDRUŽENÍ SAMARI	45
II PRAKTICKÁ ČÁST	46

5 KVALITATIVNÍ VÝZKUM	47
5.1 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	47
5.2 CÍLE VÝZKUMU	47
5.3 STANOVENÁ STRATEGIE A VÝZKUMNÁ METODA	47
5.3.1 Otevřené kódování.....	50
5.3.2 Technika "vyložení karet"	50
5.4 ÚČASTNÍCI VÝZKUMU	51
5.5 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU - OTEVŘENÉ KÓDOVÁNÍ	53
5.6 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU - TECHNIKA VYLOŽENÍ KARET.....	60
5.7 SUMARIZACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	62
ZÁVĚR	64
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	66
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	71
SEZNAM OBRÁZKŮ	73
SEZNAM PŘÍLOH.....	74

ÚVOD

Dobrovolnictví zaturuje velmi významnou úlohu ve společnosti a zastupuje vlastně fungování státu, kde selhává. Dobrovolnictví do roku 2000 nebylo zakotveno v žádném obecně platném právním dokumentu ČR, z čehož vyplývala obtížnost přehledného a pro všechny (a zejména pro stát) přijatelného a srozumitelného vymezení definice dobrovolnictví, charakteristik a typů dobrovolnické činnosti a dalších práv či odpovědnosti dobrovolníků. Není náhodou, že 5. prosinec byl vyhlášen za Mezinárodní den dobrovolníků a rok 2011 byl Evropskou komisí vyhlášen Evropským rokem dobrovolnictví, jehož hlavní motto znělo: „Dobrovolníci mění svět“.

Cílem mé práce bylo zjistit, jaké motivy přivedly dobrovolníky konkrétně v Dětském centru Zlín k jejich práci, a jaké motivy ovlivňovaly jejich rozhodnutí u dobrovolnictví setrvat. Problematiku dobrovolnictví, kterou se diplomová práce zabývá, jsem si vybral z důvodu, že já sám jsem již řadu let dobrovolníkem. Věnuji se práci s dětmi ve zlínském Dětském centru. Toto zařízení jsem si vybral z důvodu, že jsem zde před třemi roky prováděl praktickou část bakalářského studia a můžu říci, že zde dobrovolnou činnost provádím doposud. Dá se říci, že mne toto centrum učarovalo, jak děti, tak i personál. Získal jsem zde dobré kamarády, se kterými se často setkávám i mimo zařízení.

Diplomová práce je členěna do čtyř hlavních kapitol, z nichž první tři uvádějí teoretické informace vztahující se k tématu motivace, dobrovolnictví a dobrovolník. V první kapitole teoretické části se zabývám problematikou motivace, která nám pomáhá dát odpovědi na otázky, proč se člověk chová určitým způsobem? Co je příčinou jeho chování? Proč člověk dělá právě tuto činnost, které zájmy, motivy ho k tomu pobízejí? Vzhledem k tomu, že motivace je v psychologii značně nejednotný pojem, uvádím několik definic, které se nám snaží tuto problematiku objasnit, a odpovědět na otázku jaká je motivace vedoucí k dobrovolné aktivitě? Ve druhé kapitole se věnuji problematice dobrovolnictví, jejím formám, principům, zaměřuji se zde na legislativní zakotvení, zmiňuji se nejen o evropské dobrovolné scéně, ale i o dobrovolnictví v USA a ve stručnosti seznamuji s mezinárodními dobrovolnickými organizacemi. Tuto kapitolu uzavírám mýty o dobrovolnictví. V následující kapitole uvádím charakteristiku neziskových organizací, zabývám se motivací dobrovolníků, s jejich získáváním a využitím, s jejich odborným výběrem a výcvikem. Zmíněné informace slouží jako teoretická východiska pro realizovaný výzkum,

který se zaměřuje na motivaci dobrovolníků v Dětském centru Zlín. Popis realizace tohoto výzkumu a jeho výsledky jsou prezentovány v závěrečné, čtvrté kapitole.

Specifika motivace a činnosti dobrovolníků jsem zjišťoval na základě analýzy literatury a internetových zdrojů, jež se k této problematice vztahují. Využil jsem děl autorů, kteří se problematice dobrovolnictví věnují již několik let, a to především knih PhDr. Jiřího Tošnera a PhDr. Olgy Sozanské, prof. PhDr. Milana Nakonečného či Pavola Friče. Provedl jsem výzkumné rozhovory s respondenty, tyto jsem analyzoval a na podkladě interpretace získaných dat jsem zodpověděl dílčí výzkumné otázky a následně hlavní výzkumnou otázku. Teoretická část je psaná v autorském plurálu a praktická část v ich formě.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MOTIV A MOTIVACE

Pokud chceme pochopit chování lidí, musíme nejdříve porozumět motivu, což je zjednodušeně řečeno impulz, proč lidé jednají tak, jak jednají. Prvotním impulsem motivace určitého chování je motiv, který můžeme definovat jako každou vnitřní pohnutku podněcující jednání člověka (Nakonečný, 2003).

1.1 Motiv

Pojem motiv patří neodmyslitelně k pojmu motivace. V psychologii se vyskytují různé významy pojmu motiv; v širším smyslu vyjadřují cíle jednání vůbec, to je i nevědomé účely jednání; v užším slova smyslu vědomé záměry nebo vědomé cíle chování (Nakonečný, 1993). Vágnerová (2005, s. 38) je toho názoru, že *„motivy jsou faktory, které aktivizují lidské chování, zaměřují jej na určitý cíl, v tom směru jej udržují po určitou dobu. Takto navozené jednání směřuje k uspokojení určité potřeby“*.

„Psychická pohnutka, důvod, příčina uvádějící jedince v činnost, která usměrňuje a zaměřuje jeho chtění a jednání. Motiv bývá spojen s představou cíle a hledáním prostředků k jeho dosažení. Motivem se stává zejména neuspokojená potřeba (tělesná, fyziologická, psychologická, společenská nebo duchovní). Motivy lze třídit např. na nižší, tj. vrozené, zakotvené v pudové výbavě, a vyšší, tj. získané, naučené v průběhu života a související s kulturou, na vědomé a nevědomé apod.“ (Diderot, 1999). Švancara (1979, s. 131) uvádí motiv jako *„pohnutku k činnosti, činitel usměrňující chování jedince k určitému konci, resp. cíli, ať vědomému nebo nevědomému“*. Homola (1972, s. 13) je přesvědčen, že *„motiv je stanovený vnitřní stav jedince, který navozuje aktivitu člověka určující jeho chování“* a k tomu dále dodává, že *„s vývojem člověka se začínají formovat stálejší nebo opakující se motivy, které zpravidla označujeme jako motivační systém osobnosti. Každý tento systém je charakteristický pro každého jedince. Velkou úlohu ve tvorbě a formování motivů má hlavně sociální prostředí, ve kterém se člověk vyskytuje“* (Homola, 1972, s. 20).

1.2 Motivace

Motivace je v psychologii značně nejednotný pojem. Nejčastěji je chápána jako intrapsychický proces zvýšení nebo poklesu aktivity, mobilizace sil a energetizace organismu (Hartl, Hartlová, 2000). Švancara (1984, s. 112) je toho názoru, že *„účelem motivace je vzbudit nadšení, zaujetí, zápal a dodat vnitřní energii k činnosti. Jinak řečeno - jde o to vzbudit potřebné emoce.“* Nakonečný (2003) se ztotožňuje s názorem, že motivací člo-

věka rozumíme soubor činitelů představujících vnitřní hnací síly, které usměrňují lidské jednání a prožívání a dále uvádí, že motivaci lze jednoduše vyjádřit i jako řetězec návazných reakcí, kdy pocit potřeby vede ke vzniku přání dosáhnout určitého cíle.

Pojem motiv i motivace je odvozený od latinského slova „movare“, tzn. hýbat se, pohybovat se. Označuje vše, co způsobuje určitou aktivitu, určité chování člověka. Odpovídá též na otázku, čím byla aktivita vyvolaná, nebo proč se změnila. Pojem motivace se váže na aktivaci, tj. na vyvolání aktivity člověka, na organizování jeho organismu, ale zároveň na usměrňování vyvíjejících se aktivit určitým směrem, na určitý cíl. Jde přitom o psychickou a fyzickou aktivaci.

S úvahami o motivaci si klademe otázku, proč se člověk chová tím nebo oním způsobem. Podle Graumanna (1969, in Nakonečný, 1998, s. 102) je motivace „*to v nás a kolem nás, co nás vede, žene, nutí, abychom se chovali tak, a ne jinak*“. V nejširším slova smyslu chápeme podle Čápa (2001, s. 92) motivaci jako „*souhrn činitelů, které podněcují, směřují a udržují chování člověka, nebo naopak jeho chování tlumí. Jinak řečeno motivací lidského jednání si odpovídáme na otázku, proč se člověk chová určitým způsobem a co je příčinou jeho chování. Motivace dodává našemu chování, prožívání a tomu, co děláme nejen energii, ale i směr, aktivizuje a směřuje*“. Další pojem motivace, podobný předchozí definici, ale stručnější, uvádí Čáp a kol. (1992, s. 66) v učebnici Obecná psychologie pro 1. ročník středních pedagogických škol - „*motivace – vyjadřuje souhrn všech skutečností, které podporují nebo tlumí jedince, aby něco konal či nekonal*. Atkinson (2003, s. 348) uvádí, že „*motivace je stav, který aktivuje chování a dává mu směr. Subjektivně je vnímán jako vědomá touha: přání jíst, pít, milovat se. Většina z nás se může rozhodnout, zda těmto touhám vyhoví*“. Ve Slovníku cizích slov (1996, s. 226) je pojem motivace vyjádřen jako „*souhrn pohnutek jednání; odůvodnění*“. Psychologický slovník definuje motivaci jako „*intrapsychický proces zvýšení nebo poklesu aktivity, mobilizace sil, energetizace chování; nejčastěji je chápána jako intrapsychický proces zvýšení nebo poklesu aktivity, mobilizace sil, energetizace organismu; v zaměření motivace se uplatňuje osobnost jedince, jeho hierarchie hodnot i dosavadní zkušenosti, schopnosti a naučené dovednosti*“ (Hart, Hartlová, 2000, s. 328). Nakonečný (2005, s. 64) uvádí pojem motivace jako „*klíč k pochopení lidské psychiky, která dává lidským činům individuální smysl*“. Motivaci popisuje jako intrapsychický proces, který vyúsťuje ve výsledný vnitřní stav, motiv. Motivaci a motiv vysvětluje jako žádané vnitřní procesy vysvětlující zaměřenost chování na dosažení určitého cíle.

Molek (2011, s. 128) zastává názor, že „*podstatou motivace je v maximální míře aktivovat individuální potenciál pracovníků v zájmu společného cíle*“.

Motivace je úzce propojena i s emocemi, protože motiv - jádro motivace je vždy intrapsychické emocionální povahy. Tedy motivace je funkčně spojena s procesy vnímání a myšlení (kognice), s motorikou a obsahovou podstatou emocí. „*Záměrem při snaze dosáhnout cíle je emocionální zážitek úspěchu, ale jeho síla je oslabována jinou emocií - strachem z neúspěchu*“ (Nakonečný, 1992, s. 230).

Provazník (2003 s. 65) tvrdí, že „*podstata motivace spočívá v určité pohnutce k aktivitě. Pojem motivace se tak váže na aktivaci - vyvolávání aktivity člověka a na usměrňování vyvíjených aktivit určitým směrem, na určitý cíl. Jedná se přitom o určitou psychickou a fyzickou aktivaci*“ a dále dodává, že „*motivace je složitý pojem s fyziologickými, biologickými, ekonomickými, psychologickými, sociologickými a dalšími projevy*“ (Provazník, 2003, s. 66).

1.3 Základní dělení motivů

Rozdělení motivů je také velmi nejednotné. Poukážeme na druhy dělení dle autorů. Psychologický slovník nám dělí motivy dle potřeb na primární, biologické, instinktivní a vrozené a sekundární získané, naučené. Zde můžeme zařadit zájem, aspirace, cíl, ideál a zvyk.

Potřeby člověka jsou součástí celé jeho osobnostní sféry potřeb, kde jsou propojeny vzájemnými vztahy. Jsou uspořádány hierarchicky, a to na základě obecných zákonitostí a individuálních zvláštností jedince. Potřeby se dělí do dvou základních skupin (Hrabal, 1989, s. 17):

1. potřeby fyziologické neboli **primární**, které jsou vývojovým základem osobnostní sféry potřeb člověka a jsou stejné jako u ostatních živočichů;
2. potřeby psychické neboli **sekundární**, které jsou charakteristické pro člověka a vznikají buď na základě změny funkce potřeb již existujících postupnou změnou incentív, ke kterým jsou vázány, nebo mohou být utvářeny učením.

Základními zdroji lidské motivace jsou:

- **vnější** pobídky – incentivy,
- **vnitřní** motivy – potřeby.

Oba tyto zdroje jsou spolu těsně spjaty a souvisejí spolu. Například vnější pobídka často stimuluje a zesiluje vnitřní motiv.

Další způsob rozdělení nám uvádí autor Švancara, který dělí motivy na:

- motivy, které mají zřetelnou fyziologickou základnu a které lze absolutně předvídat,
- motivy, které mají zjevnou fyziologickou základnu, ale jsou měnitelné vlivem společenských podmínek, je možno je na čas potlačit,
- motivy, které mají pouze vágně určitelnou fyziologickou bázi, a lze je méně jistě předvídat než předchozí,
- motivy, které nemají známou specifickou fyziologickou základnu a váží se pouze k určitým životním zkušenostem (Švancara, 1979, s. 131 – 132).

1.4 Teorie motivace

Teoretických přístupů snažících se o objasnění motivace je několik. Tyto teorie se snaží objasnit důvody lidského chování z různých pohledů a přístupů. Jako základní lze označit tyto tři teorie:

1.4.1 Maslowova teorie

Autorem nejznámější teorie motivace, ze které vychází jeden z hlavních směrů motivačních přístupů moderního managementu je americký psycholog Abraham Harold Maslow (*1908 - †1970), který v roce 1943 zformuloval stupnici lidských potřeb.

Podle ní má člověk určitou strukturu potřeb, se kterou souvisí odstupňované lidské motivy. Jestliže jsou uspokojeny potřeby bazální, pak vstupuje do popředí potřeba vyšší úrovně. Takže potřeby sociální se podle něj objevují až tehdy, když jsou uspokojeny potřeby fyziologické. Systém, který vypracoval, má podobu pyramidy:

Obrázek 1.: Maslowova pyramida potřeb

- *potřeby fyziologické* – umožňují biologické přežití a jsou prioritní (potrava, tekutiny, spánek, odpočinek, aktivita),
- *potřeby bezpečí* – zachování života a zdraví před nebezpečím, uchování jistoty a ochrany,
- *potřeby sounáležitosti a lásky* – být přijímán, někam patřit, být součástí celku, komunity, milovat a být milován,
- *potřeby uznání a úcty* – být oceňován a uznáván jinými ať už pro hodnoty osobní nebo odborné a pracovní,
- *potřeby seberealizace a osobního rozvoje* – nalezení uspokojení v aktivitách života, smysluplnosti života, nalezení potěšení v těchto aktivitách, uspokojení touhy po poznání a prožitcích a snažení se o dosahování hlubšího poznání a vyšší míry schopností.

Potřeby lze považovat za součást motivace. Neuspokojené potřeby vyvolávají frustraci. Motivace vede k usměrňování chování a mobilizaci sil, které jsou vyvolány vnějšími nebo vnitřními podněty (Mikuláščík, 2004, s. 90-91).

1.4.2 Herzbergova teorie motivace

Jednou z teorií poměrně vhodně doplňuje Maslowovu hierarchickou teorii potřeb a systémové teorie je dvoufaktorová teorie Fredericka Herzberga (*1923 - †2000). V Herzbergově teorii se rozlišují:

- satisfactory** (faktory motivační) - vyvolávají uspokojení a vztahují se k obsahu práce. Patří mezi ně úspěch, uznání, povýšení, práce sama, možnost osobního růstu, odpovědnost. Jejich dosažením poskytuje uspokojení, teda v žádném případě nepřináší neuspokojení. (Nakonečný, 2003),

- b) **hygienické faktory** - na rozdíl od satisfaktorů mohou přinášet neuspokojení. Jak se v pracovním prostředí neuspokojují v dostatečné míře, vzniká spokojenost, ale jejich uspokojování nepůsobí motivačně. Jde o takové faktory, jako jsou kvalita řízení, pracovní podmínky, mezilidské vztahy, odměňování, pracovní postavení, pracovní jistota a životní styl (Nakonečný, 2003).

1.4.3 Teorie X a Teorie Y

Teorii X a teorii Y vytvořil Douglas McGregor. Tato teorie je založena na předpokladu, že náš názor zároveň formuje určitého člověka, aby si počínal odpovídajícím způsobem. Pokud člověku projevíte uznání, např. jeho píle, snaží se tento člověk váš předpoklad naplnit, přesto, že nemusí být založen na faktech. Zjednodušeně by se tato teorie dala shrnout slovy: Důvěra zavazuje.

Rozdělení motivace dle Nakonečného:

- **Empiristický determinismus** - tato teorie se neptá, proč jevy vystupují, nýbrž nám jen popisuje, jak a kdy vystupují. Determinismus poukazuje na to, že chování je již vysvětleno. Jedná se tedy pouze o systém, jež by nám měl poskytnout dostatečně rozsáhlý referenční kontext největší hádanky pro psychology - Jak funguje lidská mysl? (Nakonečný, 1997, s. 151).
- **Psychoanalytická teorie motivace** - tato teorie především čerpá z psychiatrických zkušeností, darwinismu. Podporovatel teorie je známý psycholog Freud. Základem je pudová podstata, kdy se prosazují nevědomé tendence a bažení po slasti. Dle Freuda hraje hlavní roli tak zvaný energetický princip. Tento princip nám říká, že *„každý člověk má konstantní množství energie, kterou pudy zaměřují na určité objekty (kathexe, obsazování objektů určitou mírou energie). Není-li dosaženo uspokojení ve vztahu k danému objektu, neodreagovaná energie se městná a je uvolňována náhradním způsobem, např. sublimací původní tendence, fantazií apod“* (Nakonečný, 1997, s. 153).
- **Kognitivní teorie motivace** - klade důraz motivačních vlivů na chování. Patří sem tyto vlivy:
 - *„Zvědavost – lidé jsou motivováni k vyhledávání a zkoumání informací, a to i tehdy, jsou-li jejich biologické potřeby naplněny.“*

- *Kognitivní důslednost – lidé jsou motivováni k přemýšlení a jednání důsledným způsobem, aby se tak vyhnuli nepříjemné kognitivní disonanci.*
 - *Potřeba vlivu – lidé jsou motivováni k uplatňování vlády (kontroly).*
 - *Potřeba úspěchu – motivace dosahovat vysokých standardů výkonu či úspěšnosti“ (Hill, 2004, s. 113).*
- **Behavioristická teorie** - v polovině 20. století byly základy této teorie postaveny převážně na experimentech se zvířaty. Následně se zjistilo, že experimenty mají malou vypovídající hodnotu a stěží se dají aplikovat na člověka. Motivace je v behaviorismu úzce spjata s procesem energetizace chování. Tento proces nám nejlépe vystihuje pojem "drive" (Nakonečný, 1997, s. 158).
- **Humanistická teorie motivace** - v této teorii není kladen zase tak velký vliv nevědomí, i když se připouští, ale základní hybnou silou je vůle. Charakterizují ji pojmy sebeaktualizace a seberealizace (Nakonečný 1997, s. 164).

Každý člověk má individuální hierarchii potřeb, ze které se vytvoří motivační zaměření osobnosti člověka. Lidé, kteří se snaží o sebeaktualizaci, jsou přiměřeně uspokojováni ve svých základních potřebách, a tím pádem jsou vyzrálejší a získávají vyšší motivace (Nakonečný, 1997, s. 166). Maslow je charakterizuje jako „*lidi oddané nějakému úkolu či něčemu mimo sebe, jako lidi odevzdávající se něčemu, obětující se a přijímající nějaké poslání, oddané něčemu neosobnímu či nadosobnímu*“ (Nakonečný, 1997, s. 166).

Položme si otázku „proč existuje tak mnoho přístupů motivace a proč není jen jeden universální „klíč“ motivování, který by pasoval do každého „zámku“? Je to především proto, že lidská psychika každého člověka je jiná. Všichni jsme osobnosti, a to rozdílné osobnosti, které je též třeba motivovat diferencovaně.

2 DOBROVOLNICTVÍ

Dobročinnost je solidárním projevem pomoci člověka člověku a má své kořeny v křesťanské a židovské morálce. Tuto aktivitu můžeme považovat jako občanskou ctnost, která se dá rozdělit na dvě kategorie, na dárcovství a dobrovolnictví. Dárcovství se vztahuje na pomoc týkající se peněžitých či nepeněžitých darů a pod dobrovolnictvím si můžeme představit občanskou výpomoc neboli sousedskou výpomoc (činnost směřovaná na rodinu, kamarády, atd.) a vzájemně prospěšnou (dobrovolnická činnosti prospěšná ve společnosti) (Tošner a Sozanská, 2006, s. 36).

2.1 Pojem dobrovolnictví

Termín dobrovolnictví není zatím dodnes zcela ujasněn a v různých odborných literaturách se můžeme setkat s rozličnými definicemi tohoto pojmu. Mezi jeden z prvotních termínů patřících do kategorie dobrovolnictví patří nesporně dobročinnost. Obdobným termínem je filantropie. Tuto vlastnost definuje slovník cizích slov jako „*dobrovolné pomáhání sociálně slabým, lidumilnost, lidumilství, dobročinnost*“. Mlčák (2010, s. 66) definuje pojem dobrovolnictví takto: „*dobrovolnictví pochází z latinského jazyka, z výrazů „voluns“ (volba) nebo ze slova „velle“ (chtění)*. Matoušek (2003, s. 5) charakterizuje tento pojem jako „*neplacenou nekariérní činnost, kterou lidé provádějí proto, aby pomohli svým bližním, komunitě nebo společnosti*“. Uvedeme pro porovnání i definici Novotného, Staré (2002, s. 4), kteří jsou toho názoru, že „*dobrovolníkem se stává ten, který ze své dobré vůle, ve svém volném čase a bez nároku na finanční odměnu vykovává činnost ve prospěch jiných lidí*“. Tošner, Sozanská (2002, s. 18) se přiklání k názoru, že „*dobrovolnictví není obět, ale přirozený projev občanské zralosti. Přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale zároveň poskytuje dobrovolníkovi pocit smysluplnosti, je zdrojem nových zkušeností a dovedností a obohacím v mezilidských vztazích*“. Dobrovolnictví a dobrovolnická činnost je, jak uvádí autorka Vašítková, (2008, s. 221) „*ve své podstatě darem, ale darem nepeněžitým, darem času, práce, zkušeností či dovedností, nebo „jen“ darem přívětivosti a zájmu*“.

2.2 Charakteristika dobrovolnictví

Dobrovolnictví je v současnosti velmi rozšířeným pojmem, které překračuje hranice národů, států i náboženství. Ve společnosti se vyskytuje již dlouhodobě a můžeme říci, že jeho význam celosvětově stoupá. To nám dokazuje pomoc při přírodních katastrofách, válkách apod. Řekl bych, že se jedná o činnost, kterou si člověk svobodně zvolí a provádí ji ve prospěch druhých bez nároků na odměnu.

S dobrovolnictvím a dobrovolníky se setkáváme v občanských sdruženích, neziskových organizacích, církvi apod. Můžeme říci, že cílem této činnosti v první řadě není tvorba zisku, ale její poslání. Tato činnost bývá velmi často koordinována a řízena různými tzv. neziskovými organizacemi. Tyto organizace přijímají a posléze spolupracují s dobrovolníky. S dobrovolnictvím souvisejí další termíny dobročinnosti, dárcovství a dobrovolnictví. Dobročinnost je vlastně pomoc sociálně ohroženým a slabým lidem, která vychází z lásky k životu a lidem. *„Dobročinnost můžeme rozdělit na dvě formy, a to dárcovství a dobrovolnictví“* (Tošner, Sozanská, 2006, s. 149). Dárcovství - jak nám termín napovídá, tak se jedná o nějaký dar. Dar může mít podobu finanční nebo nefinanční. *„Dobrovolnictví je poněkud složitější a záleží, kde a s kým ho vykonáváme“* (Tošner, Sozanská, 2006, s. 38). Pro dobrovolnou činnost, která je zaměřena na rodinu, příbuzenstvo či sousedy, používají Tošner a Sozanská (2006) termín *„občanská či sousedská výpomoc“*. Probíhá-li tato výpomoc v rámci obce, fary a podobně, je používán termín *„vzájemně prospěšné dobrovolnictví“*. Neziskové organizace staví na *„veřejně prospěšném dobrovolnictví“*. Partnerem dobrovolníka je v tomto případě organizace. V praxi se tyto formy pomoci mohou mísit.

Ve své práci jsem už několikrát použil termín **dobrovolná činnost** a vedle tohoto termínu existuje ještě termín **dobrovolnická činnost**. Může se nám zdát, že se jedná o synonyma, ale v reálu není tomu tak. Tošner a Sozanská tyto termíny vymezují. *„Dobrovolnou činností či službou rozumějí vlastní výkon dobrovolné pomoci. Dobrovolnickou činností pak aktivitu, které přímo souvisejí s organizací dobrovolnictví jako specifického druhu lidské činnosti“* (Tošner, Sozanská, 2002, s. 37).

Ve světě máme státy s nepřerušenu tradicí dobrovolnictví, ve kterých se setkáváme s pestrou škálou dobrovolníků. Z toho plyne, že do dobrovolné činnosti se zapojují lidé bez rozdílu pohlaví, vzdělání nebo vyznání. U nás je situace jiná a dobrovolníci jsou více

selektováni podle pohlaví, zda pracují nebo jsou studenty nebo jestli se jedná o velká města nebo vesnice.

Dobrovolná činnost zastřešuje velký záběr. Dá se říci, že se zabývá všemi společenskými a sociálními problémy celosvětové soudobé společnosti. Řadíme sem oblasti životního prostředí, ochrany lidských práv, sociální a zdravotní oblast, kulturní, sportovní, vzdělávací oblast a v neposlední řadě i zahraniční dobrovolnou činnost (Tošner, Sozanská, 2006, s. 40):

- **Ochrana životního prostředí** - jedná se o celosvětové organizace. Jsou proslulé svou vysokou organizovaností vystupující navenek jako politický subjekt.
- **Humanitní organizace a organizace na ochranu lidských práv** - jejich vznik je datován převážně po roce 1989 a na reakci situace v Evropě. Tito dobrovolníci působí jak v oblastech postiženými válečným konfliktem, tak i v zemích zmítaných živelnými katastrofami.
- **Sociální a zdravotní oblast** - dá se říci, že se jedná o oblast s nejširší základnou jak po stránce živé síly, tak i služeb. Jak nám oblast napovídá, zabývá se sociálními a zdravotními problémy u nás a ve světě. Z této oblasti jsem si vybral téma mé diplomové práce.
- **Sportovní a vzdělávací činnost** - tato oblast se ve světě zaměřuje na vzdělávací proces, nejčastěji se tak děje u dětí základních škol a jedinců s nějakými výchovnými či vzdělávacími problémy. V ČR je situace trochu jiná v tom smyslu, že dobrovolnictví se projevuje v mimoškolních volnočasových aktivitách jako např. kroužky, sport, apod.
- **Zahraníční dobrovolná činnost** - tato dobrovolná činnost se u nás objevuje teprve krátkou dobu. Její zrod začíná po roku 1989, kdy se otevřely hranice a mohli do naší země přicházet zahraniční dobrovolníci, a to především ze Západní Evropy a USA. Ze začátku činnost spočívala ve výuce anglického jazyka. Posléze i u nás vznikají organizace, které samy vysílají své dobrovolníky do ostatních zemí světa podle potřeby.
- **Kulturní oblast** - zahrnuje řadu organizací a množství dobrovolníků především na ochranu a obnovu kulturního dědictví (Tošner, Sozanská, 2006, s. 42).

2.3 Druhy dobrovolnictví

Rozdělení dobrovolnictví není úplně jednoduché a zaleží na tom, jak se na dobrovolnictví nahlíží nebo který autor je rozděluje. Např. Matoušek (2003) rozděluje dobrovolnictví na dvě kategorie, a to **vzájemně prospěšné** a **veřejně prospěšné**. Vzájemně prospěšné činnosti jde o skupiny, které spojují společné osobní zájmy, kdežto u veřejně prospěšného dobrovolnictví jde o poskytnutí svého času a dovedností pro veřejně prospěšnou činnost.

Kraus (2008, s. 216) dělí dobrovolnictví na čtyři skupiny a to:

- podle délky zapojení do dobrovolnické práce - dlouhodobá, jednorázová, příležitostná,
- podle počtu spolupracovníků – individuální, skupinová,
- podle vykonané práce - podpůrné služby, přímé služby, řídicí role ve výborech, řídicí a dohlížecí pozice,
- podle sféry působení dobrovolníků - zahraniční dobrovolníci na našem území, naši dobrovolníci v zahraničí, domácí dobrovolná činnost.

Další typy dělení nám popisuje Tošner. Rozdělil dobrovolnictví do čtyř kategorií.

1) **Z hlediska historického vývoje**, Tošner (2006) rozlišují dva modely dobrovolnictví:

- **evropský model dobrovolnictví - komunitní** je podstatně vývojově starší a je založen na setkávání dobrovolníků v přirozeném prostředí dle jejich konkrétních společných zájmů. Uskutečňuje se zpravidla v rámci společností, jako jsou církve či sportovní a dětské organizace. Některá centra jsou plně profesionální,
- **americký model dobrovolnictví – manažerský**, je mladší a je postaven na zcela profesionálně vedených dobrovolnických organizacích a center, „*kteřá vyhledávají altruisticky zaměřené občany a nabízejí jim dobrovolnictví v řadě oborů činnosti i organizací*“ (Tošner, Sozanská, 2006, s. 38).

V ČR se setkáváme jak s modelem komunitním, tak s manažerským. Komunitní model převládá u charitativních a humanitárních organizací církví, tam kde větších městech, kde dochází k účinnému propojování potřeby dobrovolné pomoci s nabídkou od občanů.

2) **Z hlediska cesty, kterou se dobrovolnictví ubírá**, autor dělí dobrovolnictví na:

- **dobrovolnictví na vznikající „zdola nahoru“**, které je původně postaveno na neformální skupině lidí participujících na stejné činnosti. Z této jejich činnosti posléze vzniká registrovaná nezisková organizace. Tímto způsobem u nás vznikla po roce 1989 řada neziskových organizací (Tošner, Sozanská, 2006, s. 39),
- **dobrovolnictví působící „zvenčí dovnitř“**, o tomto případě můžeme říci, že se jedná o opak předchozího modelu. V tomto modelu jde o strukturovanou organizaci tvořenou profesionály, kteří dobrovolníky koordinují. Zde spadají nemocnice, dětské domovy a podobně (Tošner, Sozanská, 2006, s. 38).

3) **Podle role, kterou v organizaci hraje dobrovolnictví**, zjednodušeně řečeno se jedná o to, do jaké míry zapojení jsou využíváni dobrovolníci. Rozlišujeme tři typy:

- **Chod je na dobrovolnících přímo závislý** - na naplňování hlavních cílů organizace se podílejí jak profesionálové, tak i dobrovolníci. A bez jejich participace by nebylo možné cílů dosáhnout.
- **Dobrovolníci vykonávají činnosti** spolu s profesionálními zaměstnanci. Tento typ je opakem prvního typu a organizace na jejich práci není závislá. Zde se organizace snaží šetřit finanční náklady, kdy činnost dobrovolníků musel vykonávat placený profesionál.
- **Činnost dobrovolníků není pro funkci organizace nepostradatelná**, při této činnosti se dobrovolník snaží zkvalitňovat poskytované služby. Např. se jedná o aktivity související s volnočasovými aktivitami (Tošner, Sozanská, 2006, s. 39).

4) **Z hlediska časového vymezení.**

- **Dobrovolné zapojení při jednorázových akcích**, jedná se o pomoc provedenou jednou nebo několikrát do roka. Zde nemusí být spolupráce formální, stačí pouze ústní dohoda (sbírka, koncert apod.).
- **Dlouhodobá dobrovolná pomoc**, tato činnost je prováděna pravidelně po určitou dobu a většinou se doporučuje sepsat s dobrovolníkem smlouvu o provedení dobrovolnictví, ve které budou popsána vzájemná práva a povinnosti.
- **Dobrovolná služba**, tento typ chápeme jako dobrovolnou pomoc po dobu několika měsíců nebo i let. Zde se předpokládá určitá profesionalizace dobrovolníka a jeho vedení (Tošner, Sozanská, 2006, s. 40).

2.4 Význam dobrovolnictví

Na dobrovolnictví a jeho význam můžeme pohlížet ve třech rovinách dle vztahu k dobrovolníkovi samotnému, k organizaci, pro kterou danou činnost vykonává a ve vztahu ke společnosti.

Z hlediska dobrovolníka dochází ke zvyšování kvalifikace, zkušeností. Z pohledu sociálního navazuje nové kontakty, přátele a sociální vazby. Další neméně podstatná část je, že v dobrovolnictví nachází seberealizaci. Z pohledu organizace můžeme říci, že organizace získává dobrovolníkem většinou neplaceného pracovníka, který vykonává práci, jakou by musel vykonat placený profesionál. Dobrovolník také může přinést své nové pohledy na danou problematiku nebo podat zpětnou vazbu. Tato činnost má také velký význam pro společnost. Zapojuje občany do dobrovolné činnosti, podporuje občanskou solidaritu. O tomto hovoří Všeobecná deklarace o dobrovolnictví. *„Dobrovolnictví, individuální nebo skupinová činnost, umožňuje udržovat a posilovat takové lidské hodnoty, jako jsou soudržnost, zájem o druhé a služba jiným lidem; aby jednotlivci mohli uplatňovat svá práva a odpovědnost jako příslušníci komunity a aby se zároveň mohli po celý život učit růst, realizovat veškerý svůj lidský potenciál; propojení navzdory rozdílům, které nás rozdělují, abychom mohli žít ve zdravých, udržitelných komunitách a abychom mohli společně usilovat o nalezení nových řešení pro společné úkoly a mohli jsme utvářet náš kolektivní osud“* (Šormová, Klégrová, 2006, s. 15).

2.5 Právní úprava dobrovolnické služby

Po roce 1989 řešilo otázky dotýkající se problematiky dobrovolnictví několik zákonů:

- zákon č. 83/1990 Sb., **o sdružování občanů**, který nabyl účinnosti dne 1. května 1990,
- zákon č. 308/1991 Sb., **o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností**, který nabyl účinnosti dnem 1. září 1991,
- zákon č. 586/1992 Sb., **o daních z příjmů** vymezuje, že dárce – jak fyzická tak právnická osoba, si může poskytnuté dary odečíst obcím a právnickým osobám v zákoně maximální (i minimální) výši ze základu daně,
- zákon č. 248/1995 Sb., **o obecně prospěšných společnostech** a o změně a doplnění některých zákonů, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1996,

- zákon č. 227/1997 Sb., **o nadacích a nadačních fondech** a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech), který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1998. Tento zákon definuje nadace jako účelové sdružení majetku určené k užití jinou fyzickou nebo právnickou osobou k dosažení obecně prospěšných cílů. Tento zákon stanovuje účel činnosti, orgány nadace a nadačního fondu, způsob použití majetku, kontrolní mechanismu, pravidla účetnictví, auditu, povinnosti vydávat výroční zprávy, aj.

Mezníkem v českém dobrovolnictví se stalo přijetí zákona č. 198/2002 Sb., upravující tuto činnost. Zákon č. 198/2002 Sb., **o dobrovolnické službě** a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2003. Tento zákon je prvním právním předpisem upravujícím statut dobrovolníka v ČR, zakotvuje také několik nových pojmů, např.: dobrovolník, dobrovolnická služba, vysílající a přijímající organizace, dále upravuje podmínky, za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu organizovanou podle tohoto zákona a vykonávanou dobrovolníky bez nároku na odměnu. Vztahuje se ale pouze na akreditované nestátní neziskové organizace (NNO) a proto dobrovolnictví ve všech ostatních případech může být realizováno tak, jak to vyhovuje dobrovolníkům i příjemcům jejich dobrovolné pomoci – mohou si uchovat svoji nezávislost na pravidlech, která určuje zákon. *„Je tedy na každé NNO, aby zvážila, do jaké míry je akreditace podle zákona pro ni přínosná, či do jaké míry by byla naopak omezující pro organizaci i dobrovolníky. Stejně tak je na každé organizaci, která přijímá pomoc dobrovolníků, aby zvážila, do jaké míry může její statut přijímající organizace podle zákona přispět k lepší spolupráci s dobrovolníky. Zákon umožňuje nezaměstnaným dobrovolníkům započítání jejich dlouhodobé dobrovolnické služby do odpracovaných let pro potřeby důchodového zabezpečení v případě, když jejich činnost je delší tří měsíců, a odpracovaná doba je v průměru větší, než polovina pracovního úvazku“* (Tošner 2006, s. 28).

Zákon o dobrovolnické službě (dále jen zákon) v ustanovení § 2, odst. 1 vymezuje dobrovolnickou službu jako činnost, při níž dobrovolník poskytuje:

- a) pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,
- b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání

kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro výše uvedené osoby, dále dobrovolník poskytuje,

- c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

Za dobrovolnickou službu se nepovažuje činnost týkající se uspokojování osobních zájmů, anebo je-li vykonávána v rámci podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti anebo v pracovněprávním vztahu, služebním poměru nebo členském poměru (§ 2, odst. 2 zákona).

Dobrovolnická služba se podle své povahy rozlišuje z časového hlediska dle § 2, odst. 3 zákona členíme na krátkodobou, nebo, je-li vykonávána po dobu delší, než 3 měsíce, na dlouhodobou.

Do dnešního dne prošel zákon celkem šesti novelami – k nejdůležitějším změnám patří např. zjednodušení uzavírání smluv o výkonu dobrovolnické služby s osobami mladšími 18 let, možnost přijímacích organizací spolupodílet se na nákladech spojených s koordinací a výkonem dobrovolnické služby (např. lektorování, ochranné pomůcky, zajištění očkování), kvalitnější pojistná ochrana dobrovolníků, oprávnění pro MV ke kontrole dodržování podmínek daných zákonem také v přijímacích organizacích, možnost vysílání dobrovolníků do zahraničí od 15 let věku, prodloužení délky trvání platnosti akreditace ze tří na čtyři roky (Jiránek, 2010).

2.6 Dobrovolnictví v ČR

Na našem území se aktivity související s dobrovolnickou činností začínají rozvíjet na začátku 19. století, kdy vzniklo mnoho vlasteneckých spolků. Po vzniku Československa se tato aktivita ještě rozvinula. V době násilné okupace německých vojsk byla tato činnost přerušena a toto stagnování pokračovalo i vznikem sociálního státu. Velká změna začíná v roce 1989 a zejména v roce 1990, kdy byly přijaty zákony na podporu této činnosti. Rychlým tempem vzniká neziskový sektor a s ním se obnovily spolky a sdružení.

Mezníkem se stal rok 2001, kdy OSN vyhlásila tento rok za Mezinárodní rok dobrovolníků. Začalo se zároveň pracovat i na právní úpravě dobrovolnictví, byly vypsány granty na dobrovolné programy a byla připravena řada aktivit přibližujících dobrovolnictví veřejnosti. Tento rok měl v ČR za následek schválení zák. č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, který vznikl 1. ledna 2003, jímž jsou stanoveny podmínky, za jakých stát podporuje dobrovolnickou službu (Tošner, Sozanská, 2006, s. 30).

Podle Friče (2001, s. 63-64) „nejvíce dobrovolníků pracuje pro občanská sdružení, a to 58 %. Přibližně každý pátý dobrovolník pracuje pro obecně prospěšnou společnost. Téměř všichni dobrovolníci uvádějí, že dobrovolná práce jim přináší pocit smysluplné práce a dosažením jasného cíle. V 77 % se dobrovolníkům posílilo sebevědomí a umožnilo se jim udržovat v kondici“.

Ve Slovníku sociální práce se jeho autor k této problematice vyjadřuje takto: „V České republice jsou dobrovolníky především studenti. Klima pro dobrovolnickou práci je u nás málo příznivé kvůli tomu, že v desetiletích před rokem 1989 státní a stranické orgány organizovaly tzv. dobrovolnické aktivity, jež však byly téměř povinné, pokud se občan nechtěl vystavovat znevýhodňování, případně sankcím ze strany státu“ (Matoušek, 2003, s. 55).

Dobrovolnictví je v ČR podle Tošnera a Sozanské (2006) stále na okraji zájmu společnosti a povědomí o této činnosti i status dobrovolníka zůstávají nízké.

2.6.1 Na zkušenou do světa

Existují tak zvané dobrovolnické pobyty, které v zahraničí nabízejí různou skladbu činností a umožňují se seznámit a poznat jiné státy z jiného úhlu pohledu. Tuto možnost dobrovolných pobytů nám nabízí neziskové organizace. Délky pobytů mohou být od krátkodobých v délce trvání od dvou týdnů (workcamps), střednědobé a dlouhodobé.

Dobrovolníci za vykonanou práci nejsou placeni vůbec, nebo dostávají jen malé finanční ohodnocení na zajištění osobních nákladů, protože v drtivé většině případů je dobrovolníkům hrazena strava a ubytování.

Můžeme se setkat i s pobyty, které mohou být finančně náročné, protože si musí dobrovolník kromě cestovních nákladů, pojištění a osobních výdajů zaplatit i poplatek vysílající i přijímající organizaci. Možnost se zúčastnit dobrovolnického pobytu je možné přes českou i zahraniční organizaci, ale při jejím výběru je důležité zjistit dopředu, nakolik je důvěryhodná a jakým způsobem dobrovolnické pobyty zařizuje.

Mezi organizace v ČR, které tyto dobrovolnické pobyty v zahraničí zprostředkovávají patří např. Sdružení INEX-SDA, studentská organizace AIESEC, Sdružení Duha a další. Další způsob, jak se zúčastnit pobytu v zahraničí poskytuje Evropská dobrovolná služba, která je financována Evropskou unií a pro účastníky je bezplatná. (<http://www.nazkusenou.cz/dobrovolnictvi-a11.html>).

2.7 Dobrovolnictví ve světě

V dnešní době dobrovolnictví přesahuje lokální a národní úroveň, která zahrnuje mezistátní a mezinárodní programy a dobrovolníci hrají v tomto velkou úlohu. Mezinárodním rokem dobrovolníků, dochází k „profesionalizaci“ dobrovolnictví, kdy se občané a organizace, začínají věnovat dobrovolnictvím profesionálně. Tento nový pohled byl nezbytný z důvodu účinnosti poskytované pomoci a její profesionálního organizování. Dobrovolnictví na světě dosáhlo takového rozměru, že se vytvořil nový obor – management dobrovolnictví (Tošner, Sozanská, 2006, s. 24- 25).

2.7.1 Evropská dobrovolná scéna

Dobrovolnická evropská tradice je zakořeněna v církvi a posléze se rozvíjela pod vlivem průmyslové výroby. Tento typ můžeme nazvat "zájmové" dobrovolnictví (Tošner, Sozanská 2006, s. 26). V Evropě se podívejme na tři dominantní země a jejich vývoj v oblasti dobrovolnictví.

- **V Německu** má dobrovolnictví charakter sociálního hnutí nebo občanské společnosti. Je složena ze sítě vzájemně propojených dobrovolnických center v celé zemi. Jedna z hlavních oblastí působnosti je při integraci přistěhovalců a tvorbě mezinárodních vazeb (Tošner, Sozanská 2006, s. 25).
- **Ve Francii** funguje jiná situace - ta je charakterizovaná silně centralizovanou vládou. Tento model je prakticky odlišný od všech vyspělých zemí. Z toho důvodu jsou sociální služby velmi profesionalizované a význam církve ve společnosti klesá (Tošner, Sozanská 2006, s. 26).
- **Velká Británie** patří mezi země s velmi dlouhou tradicí dobrovolnictví, spočívající ve vzájemné pomoci lidí v odlehlých oblastech venkova a tak se počítá s jejich soběstačností. Dobrovolnické centra vznikají až koncem 20. století a péče postihuje jen to, kde je to nutné (Tošner, Sozanská 2006, s. 26).
- **Nizozemsko** má též tradiční systém, který byl narušen v 60. letech sociálním řízením státu. Tento stav nebyl ideální, tak opět vznikají svépomocné programy (Tošner, Sozanská 2007, s. 25).

2.7.2 Dobrovolnictví v USA

Historickým mezníkem ve vývoji dobrovolnictví v Americe byla organizace United Way. Vznikla v roce 1887 v Denveru jako společnost charitních organizací. Dnes funguje jako síť lokálních center, na která jsou úzce napojena dobrovolnická centra.

V USA dochází k největšímu rozmachu dobrovolnictví až v posledních třiceti letech, a to v Severní Americe. Zde se dobrovolnictví ubíralo podobnou cestou jako v Evropě, ale s tím rozdílem, že v USA cítí lidé potřebu pomáhat, aniž by byli nějak organizováni nebo napojeni na organizaci. *V Severní Americe – na rozdíl od Evropy – existovala komunita vzájemně se podporujících se občanů dříve, než byla vytvořena ústřední vláda* (Tošner, Sozanská 2006, s. 149).

Počátkem roku 1970 se začala utvářet profesionální dobrovolnická centra, kterých doposud vzniklo v USA víc než 500. Základním motem centra jsou propagace dobrovolnictví, organizování seminářů a workshopů. Velmi zajímavá informace je, že v USA se dobrovolné činnosti věnuje až 20 % populace. Také zde vznikly velké nadace a organizace jako Point of Light Foundation, United Way nebo Peace Corps (Tošner, Sozanská, 2006, s. 24).

Protože USA jsou státem federálním, platí, že dobrovolnické organizace často působí jak na teritoriu jednoho státu, tak na bázi federální. V roce 1990 vznikla nadace Point of Life Foundation, která byla založena představiteli obchodu, vlády, médií a školství jako vedoucí národní organizace pro šíření dobrovolnictví. Jejím hlavním posláním je zapojit více lidí efektivněji do řešení vážných sociálních problémů. Nadace působí v součinnosti se sítí dobrovolnických center (<http://www.pointoflife.org>).

Také do Československa přijeli velmi záhy po listopadu 1989 převážně mladí dobrovolníci z Peace Corps, aby zde po několik let vyučovali angličtinu či pomáhali rozvoji neziskového sektoru (Tošner, Sozanská, 2006, s. 25).

2.8 Mezinárodní dobrovolnické organizace

Ve světě existuje řada organizací, které se zabývají dobrovolnictvím a díky nim je můžeme považovat jako celosvětové hnutí. Seznámíme se s těmi nejdůležitějšími (Tošner, Sozanská, 2006, s. 27):

Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí (IAVE) je celosvětová organizace založená v roce 1970 a její hlavní myšlenkou je propagace a podpora dobrovolnictví. Pů-

vodní záměr je propojit co nejvíce lidí ve světě za účelem řešení tíživých sociálních problémů. V dnešní době jsou součástí organizace desítky zemí. IAVE organizuje řadu konferencí, deklamací, podporuje vznik a rozvoj dobrovolnických center. Výsledkem konferencí bylo zhotovení a schválení Všeobecné deklarace o dobrovolnictví (Tošner, Sozanská, 2006, s. 28).

Dle mého názoru jedna z důležitých organizací je roku 1970 vzniklý **Dobrovolnický program OSN – United Nations Volunteers (UNV)** na podnět OSN. Zde jsou organizováni profesionální a kvalifikovaní dobrovolníci z více jak 140 zemí světa. Tito dobrovolníci převážně působí v zaostalých nebo rozvojových zemích (Tošner, Sozanská, 2006, s. 27).

Další organizací v Evropě je **AVE**, která byla založená v roce 1972 a která je součástí IAVE. Organizace se zabývá zprostředkováním výměny informací za účelem vytváření společné evropské komunity (Tošner, Sozanská, 2006, s. 28).

Pro zapojení a lepší informovanost mládeže do dobrovolnictví, vzniká v Evropě na popud **Evropské komise, program Evropské dobrovolné služby EVS**. Díky tomuto programu mohou mladí lidé od 18 do 26 let strávit 6-12 měsíců jako dobrovolníci. Jejich činnost se týká práce s dětmi, seniory, ekologie a podobně (Tošner, Sozanská, 2006, s. 28).

Ve světě působí další řada organizací zabývajících se dobrovolnictvím. Pro seznámení bych dále uvedl např. **AVSO** - jedná se o Evropskou organizaci zabývajících se podporou dlouhodobé dobrovolné činnosti. V dnešní době asi velmi užitečnou organizací je **NETAID**, jež organizuje dobrovolnickou pomoc na internetu nebo **CEV (European Volunteer Centre)** – sdružující dobrovolnická centra čtrnácti zemí Evropy (Tošner, Sozanská, 2006, s. 29).

2.9 Mýty o dobrovolnictví

Připomeňme si, že dobrovolnictví na našem území má dlouhou tradici, jejíž počátky datujeme až do období národního obrození. Později, v období prvního českého státu, ovlivňují dobrovolné spolky dění soudobé společnosti až po 90. léta 19. století, kdy se dobrovolnictví stalo ctností národa a samozřejmostí každodenního života (Tošner, 2003, s. 1).

Můžeme ale stále říci, že současnou společností je dobrovolnictví chápáno buď jako něco, co mělo odejít spolu se socialismem nebo jako, co se hodí jen pro osamělé a zakomplexované lidi, kteří tím řeší svoje pocity viny. V této kapitole se zamysleme a tro-

chu si přiblížme mýty spojené s dobrovolnictvím a definujme principy, které tvoří základy dobrovolnictví (Tošner, 2003, s. 1). Nicméně odborníci na dobrovolnictví uvádějí zkušenosti s celou řadou mýtů. Mezi nejčastěji zmiňované patří tyto čtyři:

- **Dobrovolnictví není oběť** - velmi časté bývá mylné mínění ohledně motivace dobrovolné činnosti. Dle provedených výzkumů se prokázalo, že nejméně vhodné jsou dobrovolníci bez rodinného zázemí, vazeb nebo volného času. Ale logicky ze studie vyšlo, že dobrovolníci z kvalitních plnohodnotných rodin, s dobře vyvinutými sociálními vazbami, jsou nejlepší (Tošner, 2003, s. 1).
- **Dobrovolnictví není zcela zadarmo** - nejprve se sluší říci, že zde nehovořím o dobrovolnictví typu: „Dnes já tobě, zítra ty mně“, kterému můžeme říkat přátelská či sousedská výpomoc. Zabývám se zde veřejně prospěšným dobrovolnictvím, kdy lidé nabízejí svůj čas a energii, aniž by čekali něco na oplátku. Toto dobrovolnictví nabízejí lidé buď prostřednictvím dobrovolnických center, nebo se obrátí na nejbližší organizaci, kde se mohou uplatnit. A proč není dobrovolnictví tak úplně zadarmo? Velice se totiž osvědčilo mít v organizaci placeného koordinátora dobrovolníků (Tošner, 2003, s. 1).
- **Dobrovolnictví není amatérismus** - musíme se na to podívat objektivně a říci, aby dobrovolnictví bylo vykonáváno kvalitně, je zapotřebí kvalitní plánování a efektivní organizování. Proto také vzniká nový obor zabývající se touto činností. Mluvíme o managementu dobrovolnictví, který nám připravuje dobrovolnický program. Jeho hlavní myšlenkou je zvýšit výkonnost, profesionalitu a kvalitu práce jak dobrovolníka, tak i neziskové organizace (Tošner, 2003, s. 2).
- **Dobrovolníci nejsou levná pracovní síla** - zde bych chtěl podotknout, že i sám jsem dobrovolník a z vlastní zkušenosti toto téma vnímám velmi citlivě. Dle mého názoru, jak píše Tošner, by dobrovolník neměl suplovat práci placených dobrovolníků a také by neměl být využíván na podřadné činnosti a činnosti, které nikdo nechce dělat (Tošner, 2003, s. 2).

Závěrem této kapitoly si připomeňme myšlenky a slova bývalého prezidenta ČR Václava Havla, které pronesl ve svém projevu na úvod Mezinárodní konference pod názvem „Dobrovolnictví a dárcovství obnova občanských ctností“. Zdůraznil, že dobrovolnictví pomáhá zlepšovat mravní klima v naší zemi, pěstovat lidskou solidaritu a posilovat vzájemnou důvěru. „Člověk je disponován k tomu, aby nebyl lhostejný ke svému okolí, ke

společnosti. Je subjektem vědomí, mravního řádu, lásky k bližnímu. Člověk je tvor, jenž se chce sdružovat a cítí potřebu pomáhat druhému, sloužit věcem veřejným, věcem dobrým, věcem, z nichž nemusí mít okamžitý zisk, ale které mu přinášejí uspokojení, protože ví, že cosi udělal pro druhé nebo pro budoucí generace“ (Dluhošová, 2001, s. 14).

3 DOBROVOLNÍK V NEZISKOVÉ ORGANIZACI

Seznámili jsme se se souvisejícími pojmy, týkající se dobrovolnické pomoci. Zbývá nám jen přiblížit pojmy týkající se dobrovolníka, který zde zastává tu hlavní dobrovolnickou činnost a kontakt s klientem.

3.1 Charakteristika neziskových organizací

Nezisková organizace je charakterizována jako nevládní organizace nebo občanské sdružení, které je obecně prospěšné společnosti. Je dobrovolným sdružováním občanů, kteří mají společné cíle a jsou ochotni spolupracovat na uspokojování potřeb a zájmů buď samotných členů, nebo druhých lidí. Občanskou společností jsou nazývány proto, že plní a prosazují obecný zájem společnosti. Výstižnou definici neziskových organizací uvádí Drucker (1994, s. 131) „*Jednou z velmi silných stránek neziskových institucí je skutečnost, že lidé pro ně nepracují za mzdu (ne všichni, ale velká většina), ale pro dobro věci.*“

Nezisková organizace je sdružením členů nevládního sektoru, jež rozhodují sami za sebe, zatímco ve veřejném sektoru se na rozhodování podílí více odborných pracovníků. Neziskové organizace pracují nezávisle na státu a jejich činnost prospívá veřejnému blahu společnosti.

I když dobrovolníci jsou v převážné většině neziskových organizací (NO) jedním z podstatných prvků jejich funkce, do nedávné doby nebyla jejich činnost státem (ale většinou ani nestátními nadacemi a sponzory) uznávána jako činnost, kterou je možno vyčíslit ekonomicky pro potřeby grantů. Dobrovolnictví do roku 2000 nebylo zakotveno v žádném obecně platném právním dokumentu ČR, z čehož vyplývala i obtížnost přehledného a pro všechny (a zejména pro stát) přijatelného a srozumitelného vymezení definice dobrovolnictví, charakteristik a typů dobrovolnické činnosti a dalších práv či odpovědnosti dobrovolníků (Tošner 2006, s. 28).

Nestátní úsek, ve kterém jsou neziskové organizace zařazené, se zaměřuje na pomoc, která doposud nebyla zapotřebí. Snaží se kompenzovat špatně fungující činnosti státu (např. péče o bezdomovce - Naděje, Armáda spásy, pomoc obětem trestných činů - Bílý kruh bezpečí, pomoc narkomanům – Drop-In). Majorita nestátních organizací zprostředkovává mnoho druhů služeb a spolupracuje s mnoha cílovými skupinami (studenti SŠ, firmy, seniory). *Neziskové organizace jsou charakterizovány jako organizace, které nevytvářejí*

zisk k přerozdělení mezi své vlastníky, správce nebo zakladatele; zisk sice mohou vytvořit, ale musí ho zase vložit zpět k rozvoji organizace a plnění jejích cílů.“ (www.neziskovky.cz)

3.2 Dobrovolník

S pojmem dobrovolník, tak jako s pojmem dobrovolnictví, se pojí celá řada definic, které se ovšem v určitých směrech odlišují, a to z toho důvodu, že každý autor k těmto pojmům přistupuje podle svého myšlení. Výstižnou definici uvádějí Tošner, Sozanská (2002, s. 35): „*Dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti*“ a Šormová, Klégrová, (2006, s. 11) dodávají, že „*dobrovolník je člověk, který si dostatečně věří v tom, že může sám změnit věci, se kterými není spokojen. Je to člověk, který se odhodlá udělat ten jednoduchý, ale důležitý krok k tomu, aby se sám zapojil do činnosti, která je třeba nedostatečně zajišťována státními institucemi. Někdo, kdo neváhá obětovat část svého volného času pro vyplnění prázdného času druhých (např. dětí či nemocných) anebo zajištění aktivity, kterou by jinak neměl kdo organizovat (např. vysázet pár stromů).*“

3.2.1 Motivace dobrovolníka

Motivace k dobrovolné činnosti se dá klasifikovat na vnitřní a vnější. Z vnitřních motivací se u dobrovolníků objevuje potřeba trávit volný čas smysluplně a potřeba být prospěšný, touha něco ve společnosti změnit, realizace náboženských hodnot. Z vnějších motivací se objevuje tlak okolí – naplňování očekávání druhých lidí, jednání podle neformálních morálních zákonů společnosti a pomáhání pro vlastní dobrý pocit.

Na úvod bych uvedl slova, která dle mého názoru jasně a stručně vystihují danou problematiku: „*Dobrovolná pomoc nemůže být vnucena, nařízena, musí vyvěrat z potřeb a motivace dobrovolníků, zaměstnanců i vedení organizace a musí respektovat potřeby klientů či charakter služeb, které organizace poskytuje*“ (Tošner, Sozanská, 2002, s. 41).

Zákon vymezuje pojem dobrovolník v ustanovení § 3, který uvádí, že dobrovolníkem může být fyzická osoba starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území ČR, starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu. Podle Novotného (2003) je dobrovolník člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti. Ještě než bych popsal stav dobrovolnictví u nás a ve světě, tak bych se na

začátek jen zmínil, že tato aktivita sahá do dlouhé historie, což nám dokazuje Seneca ve svém díle O dobrodiních. V tomto díle se zabývá jak přijímat a prokazovat dobrodiní. Zde se vyjadřuje „...*laskavé jednání působící radost a pociťující radost z tohoto působení uplatňujícího se v tom, co člověk činí ochotně a ze spontánního sklonu*“. Podle jeho slov „*nezáleží na tom, co se dělá nebo co se dává, ale s jakým úmyslem*“ (Seneca, s. 26).

Zrod a myšlenka, stát se dobrovolníkem, je nastartována zájmem o nějakou aktivitu, bez vědomí možnosti zapojení se do dobrovolnické činnosti, respektive touha pomáhat druhým. Tuto činnost může vykonávat v různém časovém rozmezí dle volné kapacity. Ne- ní také stanoveno, aby dobrovolník pracoval v podobném oboru nebo měl podobnou pracovní profesi (Tošner, 2003 s. 4.).

Dle příručky pro dobrovolníky by se dobrovolník měl řídit etikou pomáhajícího, která říká:

- *znát vlastní hodnoty a rozpoznávat chvíle, kdy se při poskytování pomoci s nimi dostává do rozporu,*
- *znát hranice vlastních možností, způsobilostí, pravomocí a sil; vědět, co umí, a také, co neumí; znát návaznou pomoc a být schopen spolupráce s lidmi, kteří ji poskytují,*
- *rozumět vlastní motivaci k pomáhání,*
- *rozumět souvislostem pomoci a jejímu smyslu (a pomoc v chybných souvislostech neposkytovat).*

3.2.2 Využití dobrovolníka

Tošner, Sozanská (2002, s. 39) jsou toho názoru, že dobrovolníci se mohou na činnosti organizace podílet třemi způsoby:

1. Dobrovolníci jsou zapojeni přímo, je na nich závislý chod organizace. Dobrovolníci se spolu s malou skupinou zaměstnanců-profesionálů podílí na hlavní činnosti. Organizace by bez jejich pomoci nemohla pořádat příležitostné akce, kterými naplňuje své poslání.
2. Dobrovolníci jsou zapojeni v podpůrných službách, jejich činnost není základem provozu organizace. Kdyby tuto činnost nevykonávali pro organizaci dobrovolníci (např. žehlení, zajišťování finančních prostředků), musela by být zajištěna profesionálně. Dobrovolníci tedy pomáhají snížit náklady organizace.

3. Činnost dobrovolníků není pro chod organizace nepostradatelná, ale pomáhají zkvalitňovat služby organizace. Jedná se o aktivity jako vedení různých kroužků a volnočasových aktivit, ale i administrativní výpomoc či výpomoc s účetnictvím.

3.3 Příprava organizace pro dobrovolníky

Na začátku si můžeme říci, že skoro v každé neziskové organizaci shledáváme určitou dobrovolnickou činnost. Proto není problém tyto organizace přesvědčit o účelnosti této služby. Mnohem složitější však už bývá vysvětlit fakt, že organizování dobrovolnictví může tuto pomoc daleko vylepšit. Nedochází zde jen ke zkvalitnění práce, ale i nacházení nových možností uplatnění dobrovolníků. Právě proto je velmi důležité, *aby se dobrovolníci stali skutečným zdrojem trvalé pomoci a nedílnou součástí organizace, potřebují podobný styl řízení jako profesionálové* (Tošner, Sozanská, 2006, s. 74).

Koordinace dobrovolníků je velice podobná řízení lidských zdrojů u profesionálů. V obou případech pracujeme s lidmi, jen s tím rozdílem, že profesionál je za svou práci finančně odměněn. Právě proto musíme u dobrovolníka pracovat s jeho osobností, motivací nebo ho nějakým nefinančním způsobem odměnit. Dobře připravený dobrovolnický program totiž může zvýšit nejen výkonnost, ale i profesionalitu organizace (Tošner, Sozanská, 2006, s. 74).

Motivace vedoucí k dobrovolné aktivitě

Při motivaci je důležité identifikovat motivy spojené s určitou aktivitou. Motivů nejsou trvalé a mohou se měnit v závislosti na čase. Motivů jsou charakterizovány specifickou trvalostí, směrem a intenzitou. Tošner, Sozanská (2002, s. 41) definovali dobrovolnou pomoc a uvádějí, že „*dobrovolná pomoc nemůže být vnucena, nařízena, musí vyvěrat z potřeb a motivace dobrovolníků, zaměstnanců i vedení organizace a musí respektovat potřeby klientů či charakter služeb, které organizace poskytuje.*“ První objektivní výzkum motivace dobrovolníků se uskutečnil v letech 1999 až 2000.

Na základě výzkumu byly stanoveny tři základní motivace k dobrovolnictví: **konvenční, reciproční a nerozvinutá:**

- **Konvenční motivace** - je dominantní u 41 % českých dobrovolníků a je nesena jak očekáváním a vzory chování v kruhu rodiny a známých, tak morálními imperativy platnými v širším společenství. Takto motivovaní dobrovolníci mají ve svém rozhodování sklon preferovat své náboženské přesvědčení a imponují jim příklady dárcov-

ských aktivit z okruhu příbuzných a přátel. Proto se konvenční motivací častěji vyznačují starší lidé nad 60 let a věřící.

- **Reciproční motivace** - orientuje svého nositele k tomu, aby v dobrovolné práci hledal prvky, které jsou užitečné i pro něj samotného. Je založena na získávání nových zkušeností, dovedností a využití už zkušeností nabytých. Recipročně motivovaní dobrovolníci chápou svoji práci jako organické spojení dobra pro jiné a vlastního prospěchu. Tato motivace má dominantní vliv na rozhodování 37 % českých dobrovolníků. Je patrná hlavně u mladých lidí do 30 let s jednoznačně ateistickým světonázorem.
- **Nerozvinutá motivace** je zastoupena třemi pilíři, a to důvěra v organizaci, přesvědčení o smysluplnosti dobrovolné práce a pocit, že se prostřednictvím dobrovolnictví mohou podílet na šíření dobré myšlenky. Tyto tři motivační pilíře postačují k rozhodování dobrovolně pracovat 23 % dobrovolníků. Významně častěji se tento druh motivace vyskytuje se u vysokoškoláků a osob střední a starší generace (od 46 do 60 let) (Frič, 2001, s. 67-68).

Motivaci dobrovolníka lze chápat ve dvou rovinách. Tou první je samotná motivace člověka stát se dobrovolníkem. Ve druhé rovině ji lze spatřovat jako snahu organizace motivovat případné zájemce o dobrovolnou činnost a způsob, jak co nejdéle a intenzivně spolupracovat s již stálými dobrovolníky.

Záškodná, Mojžíšová (2011, s. 62) uvádějí, že *„další motivy k dobrovolnictví můžeme definovat jako osobní, sociální a nepřímý ekonomický. Osobním motivem je například příležitost k seberealizaci, sociálním pak možnost rozvíjet vzájemné lidské vztahy a nepřímým ekonomickým motivem je souvislost se získáváním praktických zkušeností dále využitelných ve své profesní dráze“*.

Existuje celá řada osobních motivů dobrovolníků. Jak uvádí Tošner (2002, s. 55), z provedených průzkumů u nás i v zahraničí lze vytvořit seznam *„motivačních faktorů, jež se v praxi mnohdy prolínají:*

- *pocit, že jsou oceňováni;*
- *uvědomění si, že jejich přítomnost něco znamená;*
- *naděje na změnu, postup ve své činnosti;*
- *uznání na veřejnosti i v soukromí;*
- *pocit, že dokážou zvládnout předkládané úkoly;*
- *pocit sounáležitosti a týmové práce spolupracovníků;*

- *podílení se na řešení problémů, na rozhodování i na stanovování cílů organizace;*
- *uvědomění si, že v důsledku jejich činnosti se děje něco podstatného;*
- jejich osobní potřeby jsou uspokojovány.“

Při každé aktivitě se člověk snaží uspokojit svou potřebu, a pokud mu stojí v cestě nezdolatelná překážka, dochází k frustraci. Frustrace nastává, pokud pracovník nedostane odměnu, kterou očekával atd. Mohou se také objevovat překážky definované jako bariéry, které zamezují člověku v dosahování vytyčeného cíle. Tyto bariéry jsou dvojího druhu a to na straně dobrovolník a na straně organizace, která s dobrovolníky spolupracuje.

Tošner uvádí tyto bariéry na straně dobrovolníka:

- *"Velký rozdíl mezi očekáváním dobrovolníků a skutečnou činností*
- *Převládající pocit, že jejich pomoc je k ničemu*
- *Nedostatečná zpětná vazba, pochvala a ocenění, nedostatečná vážnost*
- *Příliš rutinní úkoly bez možnosti rozmanitosti, malá možnost projevit iniciativu*
- *Nedostatečná podpora, napětí mezi spolupracovníky*
- *Nemožnost osobního růstu"* (Tošner, Sozanská 2006, s. 55).

Na straně organizace se může jednat například o špatné řízení dobrovolníků, nedůvěra organizace dobrovolníkovi, špatná informovanost dobrovolníka, nevhodný výběr dobrovolníka na požadovanou činnost, nepřiměřená vytíženost dobrovolníka apod.

3.4 Samotná práce s dobrovolníky

NO zabývající se dobrovolnictvím poskytují získat dobrovolníkům nové kontakty a přátele. Dobrovolník zde nabývá nové znalosti, zkušenosti a dovednosti. Tyto organizace poskytují dobrovolníkům zpětnou vazbu, sebereflexi a mohou se i zde seberealizovat. Mají tak příležitost trávit volný čas smyslu plně a být tak užitečným lidem, co to potřebují. Středisko dává příležitost zapojit se do různých projektů a vzdělávání vztahující se k problematice. Dobrovolník by měl získat kompletní informace o činnosti střediska, měl by získat zprávy ohledně dobrovolné činnosti, kterou bude provádět a samozřejmě by měl být v kontaktu se svým koordinátorem.

3.4.1 Koordinátor dobrovolné činnosti

Jestli má být zapojení dobrovolníků přínosem, je nutné, aby se jim konkrétní osoba v NO věnovala a jejich dobrovolnickou činností je provázela. (Tošner, Sozanská 2006, s.

76) uvádějí, že „*koordinátor dobrovolníků je klíčovou postavou dobrovolnického managementu*“. Koordinátor může být zaměstnancem organizace, ale taky dobrovolníkem. Náplň práce koordinátora by mělo být koordinování dobrovolnictví v daném zařízení počínaje výběrem dobrovolníků, jejich zdokonalování, tvorby metodiky, výběr vhodné pracovní náplně a samozřejmě i odměňování. Pro každého manažera, který pracuje s lidskými zdroji, je vhodné, aby prošel školením v dobrovolnickém managementu. Jeho práce by měla být vykonávána na bázi upřímných a profesionálních vztahů s dobrovolníky, jež by dávaly dobrovolníkům pocit jistoty, že je jejich práce přínosem pro organizaci (Tošner, Sozanská 2006, s. 76).

- **Propagace dobrovolnické činnosti a tým i celé organizace** - plakáty, letáky, webové stránky, střediska, dobrovolnické weby, propagace na vysokých, vyšších odborných i středních školách, články do novin, rádio, spolupráce s dalšími organizacemi pracujícími s dobrovolníky.
- **Nábor dobrovolníků** - cílené náborů dle aktuální potřeby střediska, získávání kontaktů na nové dobrovolníky – dřívější i současní spolupracovníci, doporučení.
- **Výběr a výcvik.**
- **Komunikace** - mezi koordinátorem, kontaktními osobami, klíčovými pracovníky, dobrovolníky, dobrovolníky navzájem, dobrovolníky a ostatními zaměstnanci (přímá práce).
- **Motivace a oceňování dobrovolníků** – ve spolupráci s kontaktními a klíčovými pracovníky.
- **Administrativa** - smlouva o dobrovolné činnosti, vstupní dotazník, práva a povinnosti, pojištění, evidenční systém, lékařské potvrzení o způsobilosti k práci s dětmi a mládeží, výpis z Rejstříku trestů, proškolení BOZP, PP a PO.
- **Supervize dobrovolníků.**
- **Zpracování metodik a manuálů** - manuál pro vedoucí zájmové činnosti, podklady ke vzdělávání (Tošner, Sozanská 2006, s. 76 - 77).

3.4.2 Získávání dobrovolníků pro neziskové organizace

Vzhledem k tomu, že dobrovolník není klasický zaměstnanec, dochází častěji k jejich střídání, proto je potřeba dávat pozor na hrozící odchod a co nejrychleji tuto pozici

zaplnit. Tento stav by se měl monitorovat průběžně, aby docházelo k pružné výměně dobrovolníků. Při této činnosti je potřeba dbát na to, jakou profesi zastává v životě (prázdniny, práce apod.). Dobrovolníci jsou většinou získáváni na základě vlastní kreativity koordinátora. Nejčastější způsoby náboru jsou letáky, plakáty, televize, internet, střední a vysoké školy a mnoho dalších. Vždy je nejlepší kombinovat jeden a více způsobů na zvýšení úspěchu náboru (Tošner, Sozanská, 2006, s. 78).

Srovnání dobrovolníků pracujících v neziskovém sektoru je na rozdíl od západních zemí stále nižší než v ČR. „*Podíl dobrovolníků, pracujících v neziskovém sektoru, na celkové zaměstnanosti v ČR je 1,1 %. Tento podíl činí např. ve Francii 4,7 %, v Anglii 4,4 %, v USA 4,1 % a v Německu 3,1 %. V Maďarsku a na Slovensku je to však jen 0,3 %.*“ (Frič, 2001, s. 27).

3.4.3 Odborný výběr a výcvik dobrovolníků

Školení a výcvik dobrovolníků podléhá především náplni a charakteru dobrovolné činnosti, jež bude dobrovolník v organizaci vykonávat. Z toho plyne různorodost předpokladů, které nám klade organizace, např. práce v dětském domově kontra práce v domově pro seniory.

Výcvik dobrovolníků může trvat například 10 minut, ale také se může jednat o víkendový školící kurz. Doba školení je podřízena složitostí dobrovolné činnosti, kdy je třeba dobrovolníka kvalitně proškolen a naučit ho znalosti a dovednosti potřebné k vykonávání dané činnosti. V jeho průběhu by měli být dobrovolníci seznámeni se svou budoucí činností. Tošner ve své knize uvádí dvě části výcviku, a to obecnou a odbornou část. Obecná část by měla obsahovat informace vztahující se k možnostem a potřebám dobrovolníka. Dále by se měl seznámit s organizací, ve které chce provádět dobrovolnou činnost, jako jsou např. úkoly a poslání organizace, personální struktura apod. Druhá část přípravy vyplývá z charakteru činnosti, kterou bude dobrovolník vykonávat. Nejlepší bývá nastolení takových situací, do kterých se může dobrovolník dostat a byl schopen je kvalitně vyřešit. Velmi často bývá zařazeno do výcviku také psychologické posouzení osobnosti, patologické vzorce apod. Toto vyšetření může být použito např. při zjištění, jestli je dobrovolník dostatečně osobnostně vyspělý na práci s dětmi. Tato část by také měla obsahovat seznámení se supervizí. Během výběru také může dojít k situaci, že potenciální dobrovolník nesplňuje dané požadavky. V takovém případě mu to koordinátor sdělí nebo si to potenciální dobrovolník uvědomí sám (Tošner, Sozanská, 2006, s. 80-81).

3.4.4 Supervize dobrovolníků

V každé profesi, kde se pracuje s lidmi, a to zejména v pomáhajících, se mluví o tzv. supervizi. Pravě dobrovolnictví má nejbližší k pomáhajícím profesím a tímto směrem se taky bude ubírat. Při supervizi dochází ke konzultaci a rozebrání situací a pocitů z činnosti. „*Supervize zároveň chrání klienta před případnými nevhodnými aktivitami dobrovolníka*“ (Tošner, Sozanská, 2006, s. 82). Dle typu a náročnosti dobrovolné činnosti se také ubírá supervize. Při lehčích činnostech provádí supervizi zpravidla koordinátor a v opačném případě je třeba, aby supervizi vykonal odborný pracovník. Tuto činnost může vykonávat např. lékař, sociální pracovník apod. Velmi často při supervizi dochází k dialogu více dobrovolníků vykonávajících stejnou dobrovolnou činnost. Novotný, Stará (2002), se přiklání k názoru, že „*supervize v dobrovolnickém programu by měla probíhat na všech jeho úrovních, tj. supervidována by měla být i práce garanta programu, koordinátora dobrovolníků i kontaktních osob*“.

3.4.5 Hodnocení a odměňování dobrovolníků

Hodnocení je obecně jedna ze základních činností lidí spojená s rozhodováním a jakoukoliv činností, zvláště s činností cíle směrnou (Kolář a kol., 2012).

Kolář a Šikulová (2009, s. 10) tento pojem hodnocení popsali takto: „*Hodnocení je vynášení posudku, ocenění nějakého jevu, a to na základě případné analýzy tohoto jevu a na základě poznání, pochopení funkčnosti tohoto jevu pro určité situace, jejich řešení atd.*“ Definici hodnocení také uvádí jeden z dalších odborníků Slavík, který ji charakterizuje takto: „*Obecně vzato hodnocení je porovnání „něčeho“ s „něčím“, při kterém rozlišujeme „lepší“ od „horšího“.*“ (Slavík, 1999, s. 15). Podle Průcha, Walterová, Mareš (1998, s. 164) pojem hodnocení znamená „*zjišťování, porovnávání a vysvětlování dat charakterizujících stav, kvalitu, efektivnost vzdělávací soustavy*“.

Hodnocení - součástí práce koordinátora je také proces hodnocení. Každý dobrovolník si zaslouží ohodnotit svoji vykonanou práci, aby se mohl poučit z potencionálních chyb a posléze je reflektovat. Hodnocení krátkodobé činnosti by se měla většinou dít po skončení konkrétní akce apod. Podstatně náročněji se hodnotí dlouhodobá pomoc, kdy neustále přibývají další činnosti a nedají se jednoznačně zhodnotit. Účelem hodnocení může být jak zhodnotit prospěšnost dobrovolnictví pro organizaci, jeho kvalitu dobrovolné práce (Tošner, Sozanská, 2006, s. 83).

Ocenění a odměňování – zřejmě nejdůležitějším motivem dobrovolníka je vědomí, že si jejich činnosti někdo váží. Organizace by si měla najít prostor, aby si vytvořila příležitost pro ocenění dobrovolníka. Tuto činnost by měl provádět buďto koordinátor nebo kompetentní pracovník organizace, ve které je dobrovolná činnost vykonávána. Pro tento proces je nejvhodnější doba před vánoci nebo období před letními prázdninami, kdy na léto řada dobrovolníků přeruší dobrovolnictví a je v zájmu organizace, aby se dobrovolníci po prázdninách vrátili zpět. Ocenění může mít různé formy, např. blahopřání ke svátku a narozeninám, uspořádání slavnosti ke dni dobrovolníků, pozvání dobrovolníků na neformální setkání týmu. Frič (2001, s. 111) tyto formy odměňování – poděkování – dobrovolníků ještě doplňuje o „*veřejné poděkování v novinách, bulletinech, obdarování dobrovolníků drobnými dárky, plaketami, medailemi či diplomy, naturálními požitky (využití služeb sportovních zařízení, kulturních akcí, rekreací apod.), vydání osvědčení o dobrovolné činnosti pro přijímací řízení či uznání dobrovolnictví jako praxe pro uchazeče o zaměstnání.*“

4 DĚTSKÉ CENTRUM ZLÍN, OBČANSKÉ SDRUŽENÍ ADRA ZLÍN A SDRUŽENÍ SAMARI

Můžeme říci, že stále více přibývá dětí z problémových rodin a proto si myslím, že je správné mít v krajském městě zařízení řešící tento problém. V našem kraji je to Dětské centrum Zlín, ve kterém jsem provedl šetření a které bych Vám chtěl také trochu přiblížit. Velmi důležitou roli v dobrovolnictví hraje také občanské sdružení ADRA Zlín a SAMARI.

4.1 Dětské centrum Zlín

Dětské centrum Zlín, příspěvková organizace, jako nestátní zdravotnické zařízení, tvořící jednotný funkční, organizační a hospodářský celek s právní subjektivitou je od 1. ledna 2003 příspěvkovou organizací Zlínského kraje. Oprávnění k provozování nestátního zdravotnického zařízení vzniklo Centrum rozhodnutím o registraci vydaným Krajským úřadem Zlínského kraje ze dne 23. 10. 2003. Dětské centrum skýtá komplexní, výchovnou, psychologickou, zdravotní a sociální péči dětem a jejich rodinám. Další službu, kterou nabízí centrum, je okamžitá pomoc pro matky s dětmi v nouzi (www.dczlin.cz).

DCZ sídlí ve Zlíně na Burešově ve vile bývalého majitele Dominika Čipery, kterou zlínský architekt Vladimír Karfík situoval do krásného a klidného prostředí. Vila je obklopena velkou, udržovanou zahradou, která je po celý rok využívána dětmi.

Bezproblémový chod DCZ zajišťují pod vedením ředitele odborní zaměstnanci - sociální pracovníci, psycholog, pedagogické pracovníci, fyzioterapeut, logoped, vedoucí stravování, ekonom, hlavní sestra a lékař.

DCZ se skládá ze dvou částí **lůžkové a ambulantní (Školka Na kopečku)**. Lůžková část má kapacitu 19 míst a poskytuje komplexní péči dětem ve věku 1-6 let se zdravotním postižením, s nařízenou ústavní výchovou nebo dětem z rodin, které jsou ve svízelné situaci. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc má kapacitu 6 míst a poskytuje okamžitou pomoc a ochranu dětem do věku 10 let (www.dczlin.cz), „*kteří se ocitly bez jakékoliv péče nebo jsou-li jejich životy nebo nepříznivý vývoj vážně ohroženy anebo ocitly-li se děti bez přiměřené péče jejich věku, jde-li o děti tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané anebo o děti, které se ocitly v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jejich základní práva*“ (www.dczlin.cz). Tato ochrana se zakládá na uspokojování základních životních potřeb včetně ubytování, v zajištění zdravotní péče zdravot-

nickým zařízením a v psychologické a jiné obdobné nutné péči. Tento pobyt je pouze dočasný a pomíjí v ten okamžik, kdy pomíjí situace, proč byly přijaty.

Do ambulantní části DCZ patří školka, jejíž kapacita čítá 13 míst pro děti docházející denně. Tato školka přijímá děti zdravé, ale i děti se zdravotním znevýhodněním a dietou. Tyto služby jsou hrazeny rodiči dětí. Zřízení poskytuje, terapeutickou, diagnostickou, rehabilitační a poradenskou péči dětem a jejich rodinám. K zajištění péče o ohrožené a postižené děti využívá DCZ mezioborové spolupráce v rámci soustavy zdravotnických zařízení s cílem koordinovat diagnostické a terapeutické postupy a vytvářet krátkodobé i dlouhodobé rehabilitační programy (www.dczlin.cz).

Centrum umožňuje krátkodobé jeslové pobyty dětem, jejichž matky čerpají další mateřskou dovolenou a potřebují hlídání dítěte k návštěvám lékaře, k vyřízení úředních záležitostí, v době své nemoci apod. Tyto pobyty jsou možné u příjemců rodičovského příspěvku po dobu 5 dnů v měsíci a další podmínkou je, že není naplněna kapacita zařízení. DCZ poskytuje praxi pro studenty středních, vyšších a vysokých škol.

Obr. 2. Vila Dominika Čipery – dnešní sídlo DCZ

4.2 Občanské sdružení ADRA Zlín

Zkratka ADRA znamená Adventist Development and Relief Agency a je mezinárodní humanitární organizací poskytující pomoc lidem v nouzi, která byla založena v USA v polovině 20. let. Sdružení působí ve 125 státech světa a ČR není výjimkou. V ČR vznikla pobočka v roce 1992 a patří mezi 3 největší u nás poskytující humanitární, rozvojovou a sociální pomoc doma i v zahraničí. ADRA realizuje mnoho činností, které jsou založeny na pomoci druhým (<http://www.adra.cz>).

„ADRA pomáhá jak při mimořádných událostech (živelné pohromy, jako jsou povodně či zemětřesení, válečné konflikty apod.), tak při realizaci dlouhodobých rozvojových projektů (podpora vzdělání, zaměstnanosti, zemědělství atd.). ADRA realizovala nebo rea-

lizuje projekty v Bangladéši, Barmě, Bosně a Hercegovině, Číně, Bulharsku, Indii, Indonésii, Kambodži, Keni, Libanonu, Moldavsku, Mongolsku, Nepálu, Pákistánu, Rusku, Řecku, Srbsku, Srí Lance, Thajsku, Vietnamu, USA, Uzbekistánu, Zambii a v řadě dalších zemí“ (<http://www.adra.cz>).

Akreditované Dobrovolnické centrum ADRA Zlín zahájilo svoji činnost 1. 3. 2008 v rámci činnosti pobočky ADRA Zlín. Smyslem dobrovolnického centra je získávat, vychovávat a zajišťovat dobrovolníky pro organizace a zařízení poskytující sociální služby v rámci Zlínského kraje. Umožňuje široké veřejnosti, aby se aktivně zapojila při péči o sociálně či zdravotně handicapované občany.

Tato organizace je velmi úzce spjata s dobrovolnictvím v Dětském centru Zlín. Pokud chce potencionální zájemce o dobrovolnictví v centru vykonávat tuto činnost, musí nejprve navštívit ADRU Zlín. Zde člověk musí podstoupit předpokladový, osobnostní test a pohovor, jestli je kompetentní k vykonávání dobrovolnictví s malými dětmi. Po úspěšném splnění tohoto testu a pohovoru dochází k uzavření dohody o dobrovolnictví a pojištění dobrovolníka, bez kterého činnost nelze vykonávat.

ADRA má na Zlínsku celkem 17 přijímacích organizací, mezi které patří: Domov pro seniory Burešov, Dům služeb seniorům Hvězda o.s, Gerontologické centrum Krajské nemocnice T. Bati, a. s., Domov pro seniory EFATA aj.

4.3 Sdružení Samari

Toto občanské sdružení vzniklo v roce 2007. Jedná se o dobročinné uskupení, jehož základním posláním je zprostředkování pomoci těm, kteří si sami pomoci nemohou. Konkrétně se zaměřují na zmírnění následků katastrof, dobrovolnictví, vzdělávání a posílání humanitární pomoci.

Dobrovolnické centrum Samari se chce stát prostředníkem mezi těmi, kteří jsou ochotni bez nároku na mzdu věnovat svůj volný čas dobré věci a organizacemi, případně jednotlivci, kteří potřebují službu dobrovolných aktivistů využít.

Dobrovolnictví v této neziskové organizaci je považováno za velmi důležité. Tato služba poskytuje bezplatnou pomoc dobrovolníkům, klientům nebo organizacím působícím v sociální oblasti.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 KVALITATIVNÍ VÝZKUM

V teoretické části jsem se snažil objasnit problematiku dobrovolnictví, motivace a přiblížit vybrané zařízení, ve kterém bude prováděno samotné šetření daného výzkumného problému.

V metodologické části se zaměřím na dobrovolníky, konkrétně se budu věnovat stanoveným cílům. Stanovené cíle se budu snažit objasnit pomocí daných výzkumných metod a stanovené strategie. Závěrem budu zjištěné informace názorně prezentovat a vyzovovat případná doporučení. Dále zde vymezím základní pojmy, použité metody sběru a vyhodnocení dat, výzkumný vzorek.

5.1 Stanovení výzkumného problému

Ve výzkumné části jsem si dal za úkol zjistit rozhodující impuls k práci v Dětském centru Zlín jako dobrovolník, prozkoumat a popsat motivaci dobrovolníků, která je vede k této činnosti. Dále bych chtěl zmapovat a definovat, jakým způsobem je toto dobrovolnictví uspokojuje a jaké uspokojení jim přináší. Na základě výzkumného problému jsem stanovil konkrétní cíle výzkumu, které se budu snažit pomocí daných metod objasnit.

5.2 Cíle výzkumu

Prozkoumat motivaci vedoucí dobrovolníky k vykonávání dobrovolné činnosti a impuls, který vedl člověka k zahájení činnosti. Definovat, jaké uspokojení a naplnění přináší dobrovolníkům jejich činnost v Dětském centru Zlín.

5.3 Stanovená strategie a výzkumná metoda

Samotný výzkum jsem realizoval za použití kvalitativní strategie, která nám pomůže odhalit a prozkoumat stanovené cíle výzkumu. Jak uvádí Švaříček, Šed'ová (2007) „*kvalitativní strategie je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou a vytvářejí sociální realitu* (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 17). Můžeme tedy říci, že se jedná o výzkum, který se provádí většinou v přirozeném prostředí s jejich fenomény, jedinci a situacemi. Tato strategie má jednu velkou nevýhodu a to, že nelze generalizovat na celou populaci, protože pracujeme jen s malým vzorkem lidí.

V praktické části diplomové práce jsme použili metody, které se používají při kvalitativně orientovaném výzkumu. „*Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů*“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 10). Termínem kvalitativní výzkum se označují různé přístupy (metody, techniky) ke zkoumání pedagogických jevů, kdy do popředí nevystupuje kvantifikace empirických dat, nýbrž jejich podrobná kvalitativní analýza. Kvalitativní se využívá nejen v sociologickém, ale i pedagogickém a psychologickém výzkumu.

Rozhovor, též dotazování, je další základní vědeckou metodou. „*Velkou výhodou rozhovoru oproti jiným výzkumným metodám je navázání osobního kontaktu, který umožňuje hlubší proniknutí do motivů a postojů respondentů. U rozhovoru můžeme sledovat reakci respondenta na kladené otázky a podle nich usměrňovat jeho další průběh. Jde o verbální komunikaci mezi výzkumným pracovníkem a dotazovanou osobou*“ (Chráška, 2007, s. 182). Tak jako u všech vědeckých metod musí být i při rozhovoru přesně stanovený cíl a musí být provedena pečlivá příprava. Je důležité zvolit nejvhodnější metodu záznamu (písemně, magnetofonovou nahrávkou.). Rozhovor často doplňuje metodu pozorování a experimentu. Podle různých kritérií můžeme rozlišit několik druhů rozhovoru:

Při formulaci otázek můžeme zvolit formu uzavřenou, otevřenou nebo škálovou. Uzavřené položky poskytují dvě nebo více předem formulované možnosti odpovědi, z nichž respondent vybírá bez možnosti vlastní volby. U otevřených položek nejsou žádné předem formulované odpovědi, respondent odpovídá podle vlastního uvážení. Někdy se používá forma polootevřených otázek, které poskytují možné odpovědi, ale zároveň je možné doplnit vlastní variantu. Škálové položky tvoří soubory, zaměřené na různé problémové okruhy (Pavlica a kol., 2000).

Jak již bylo výše uvedeno, polostrukturovaný rozhovor je metoda sběru dat, při kterém je pevně stanoven cíl rozhovoru. Dotazování se musí dotknout stanovených oblastí, ale může uvolnit způsob vedení rozhovoru nebo pořadí otázek. Podkladem pro tento rozhovor jsem předem stanovil soubor otázek tak, aby co nejlépe vystihly zkoumanou problematiku. Otázky jsem se snažil řadit posloupně, první otázky se týkaly osob dotazovaných ve smyslu pohlaví, věku, vzdělání a teprve potom následovaly otázky týkající se stanoveného výzkumného cíle.

Otázky do rozhovoru jsem si seřadil systematicky. Na úvod rozhovoru jsem se chtěl seznámit s dotazovaným a pak by následovaly další otázky vztahující se k cílům výzkumu (impulz, motivace a uspokojení). Rozhovory byly vedeny po předešlé domluvě na stanoveném místě. Respondenti byli informováni, za jakým účelem se rozhovor vede a na co bude použit. Všichni dotazovaní také byli informováni, že rozhovor je anonymní.

Otázky do rozhovoru:

Demografické otázky:

- Kolik Vám je let?
- Jaké je Vaše vzdělání?
- Jak dlouho provádíte dobrovolnou činnost?

Otázky zaměřené na výzkum:

- Kdy jste začali uvažovat, že se stanete dobrovolníkem?
- Co vás nastartovalo stát se dobrovolníkem?
- Proč se chcete stát dobrovolníkem?
- Kde jste se dozvěděl/a/ o dobrovolnictví v Dětském centru?
- Existuje někdo nebo něco, co Vás ovlivnilo?
- Co od této činnosti očekáváte?
- Co vás motivuje stát se dobrovolníkem?
- Máte nějaké představy a obavy z této činnosti?
- Kolik hodin týdně se věnuje dobrovolnictví?
- Oceňuje váš klient Vaši práci, pokud ano jak?
- Popište, jaké uspokojení Vám dobrovolnictví přináší.
- Změnilo dobrovolnictví tvůj pohled na svět?
- Co pro Vás dobrovolnictví znamená?
- Jakým způsobem reagují vaše rodina, přátelé a okolí na Vaši dobrovolnou činnost?
- Čeho byste chtěli v dobrovolnictví dosáhnout?

5.3.1 Otevřené kódování

Analýzu dat jsem provedl pomocí techniky **otevřeného kódování**. *Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje* (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 17). Nahraná data jsem za pomoci počítače převedl do psané podoby v programu Microsoft Office Word a potom analyzoval. Po přepsání textu jsem si text rozdělil podle odpovědí na výzkumné otázky. K těmto vzniklým jednotkám, jsem přiřadil konkrétní kód a posléze **kategorizoval**. Kategorizace je *proces seskupování pojmů, které se zdají příslušet stejnému jevu* (Strauss, Corbinova, 1999, s. 45).

Abych mohl použít metodu otevřeného kódování, bylo zapotřebí nejprve sestavit kódy, posléze je zařadit do kategorií. Toto jsem provedl tak, že jsem si přepsal rozhovory do počítače a vytiskl. Vytisknuté rozhovory jsem nakódoval tím způsobem, že jsem vždy nad věty, souvětí a odstavce psal kódy podle významu. Vytvořené kódy jsem si přepsal do MS Wordu, kde jsem začal s nimi pracovat. Po sestavení konkrétních kategorií podle významu jsem si každou z nich označil jinou barvou. To samé jsem provedl i v daném rozhovoru. Tento způsob měl velkou výhodu a to jeho přehlednosti a velmi lehké a rychlé orientaci v rozhovorech, kódech a kategoriích. Při hledání nejasností nebo nesrovnalostí stačilo najít v textu příslušnou barvu a dobrovolníka, než hledat jen kód.

Při označování kódů jsem použil také MS Word, kdy jsem každý řádek rozhovoru označil jedinečným číslem. Každý kód se skládá z čísla dobrovolníka a čísla řádku. Počet řádků bylo 294.

Například: zápis kódu tedy vypadá (**D4 ř 125**), nebo (**D4 ř 132 - 134**)

číslo dobrovolníka	D4
číslo řádku	ř 125
čísla řádků	ř 132 - 134

5.3.2 Technika "vyložení karet"

Tato technika je vlastně nástavba na otevřené kódování. Jedná se vlastně o kategorizování kódů, které vznikly otevřeným kódováním. Tyto kódy se sestaví do obrazce nebo do linie (příběhu) a sestaví se text. Není zapotřebí, aby se ve výsledné analýze byly všechny kategorie, a použijeme jen ty, které se vztahují k výzkumné otázce a mají mezi sebou souvislost. Kategorie zařadíme postupně (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 226 - 227).

Já jsem se při použití techniky vyložení karet podíval na výzkumný problém a cíle výzkumu. Snažil jsem se je spojit se vzniklými kategoriemi, které je reprezentují. To znamená, že jsem nepoužil všechny kategorie a ve výčtu kategorií jsou zvýrazněny tučným písmem.

5.4 Účastníci výzkumu

Samotný sběr dat proběhl v průběhu měsíce února 2014 a pomocí předem připraveného polostrukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Konkrétní záznamy rozhovorů jsem nahrával za pomoci diktafonu. Všichni respondenti byli seznámeni se záznamem na záznamové zařízení a také s tím všichni souhlasili. Rozhovory probíhaly na předem domluvených místech bez dalších osob.

Výzkumný vzorek čítá 6 respondentů – dobrovolníků - z DCZ. Věkové rozpětí je v intervalu 21 let až 55 let a zahrnuje 5 osob ženského pohlaví a 1 osobu mužského pohlaví.

Popis jednotlivých respondentů

Popis jednotlivých respondentů

Dobrovolnice 1 (D1):

Věk:	23 let
Vzdělání:	učiliště a dodělává si střední odbornou školu s maturitou v oboru podnikání
Zaměstnání:	kuchařka v Dětském centru Zlín
Délka dobrovolné činnosti:	přibližně jeden rok

Dobrovolnice 2 (D2):

Věk:	43 let
Vzdělání:	středoškolské
Zaměstnání:	státní zaměstnanec
Délka dobrovolné činnosti:	13 let

Dobrovolnice 3 (D3):

Věk:	44 let
Vzdělání:	středoškolské
Zaměstnání:	nezjištěno

Délka dobrovolné činnosti:	1 rok a půl
Dobrovolnice 4 (D4):	
Věk:	24 let
Vzdělání:	střední pedagogické a nyní studuje vysokou pedagogickou školu (učitelka prvního stupně)
Zaměstnání:	zatím nepracuje
Délka dobrovolné činnosti:	1,5 rok
Dobrovolník 5 (D5):	
Věk:	25 let
Vzdělání:	vysokoškolské
Zaměstnání	státní zaměstnanec
Délka dobrovolné činnosti:	2,5 roku
Dobrovolnice 6 (D6):	
Věk:	53 let
Vzdělání:	vysoká škola pedagogická
Zaměstnání	učitelka
Délka dobrovolné činnosti:	2,5 roku

5.5 Vyhodnocení výzkumu - otevřené kódování

Kategorie 1: První kontakt

Kódy: prostřednictvím institucí, doporučení kamarádky, sociální pracovník, letáková kampaň

Můžeme říci, že všichni dobrovolníci neměli zkušenosti a Dětským centrem a vice či méně je k této činnosti přivedla náhoda. Velkou úlohu v prvním kontaktu hrají dobrovolné instituce, jejich pracovníci a akce, kde je možné získat potřebné informace a zapojit se do dobrovolné činnosti. (D1 ř 6 - 7) *"Tu v Dětském centru jsem se o tom dozvěděla", (D2 ř 48 - 49) "tak oni spolupracují s ADROU tak mě nabídli vlastně tohle", (D4 ř 139 - 141) "no tak chvíli před tím než si našla tu agenturu, která to provádí, takže asi tak v květnu, jak kdyby měsíc před tím a už jsem obepisovala jako že, agentura Samari", (D4 ř 154 - 156) " kde v tom Samari, já jsem tam přišla a ta slečna mi zrovna nabídla jestli chci pracovat v domově důchodců nebo s těma dětma a k těm dětem mám prostě blíž".*

U dobrovolníka D5 sehrála hlavní roli sociální pracovnice, která mu zde nabídla praxi do školy. Dobrovolník se po ukončení praxe začal provádět dobrovolnou činnost. (D5 ř 213 - 214) *"řekl bych, že asi od sociální pracovnice Dětského centra"*

Další možnost související s dobrovolnými institucemi jsou jejich informativní akce, prostřednictvím kterých mohou oslovovat potencionální dobrovolníky. (D6 ř 247 - 248) *"prostě mně nějak přišel do ruky letáček Samari"*

Prostřednictvím kamarádů a rodiny narazil na Dětské centrum dobrovolník D3, který uvádí. (D3 ř 86 - 87) *"protože jsem se k tomu přes kamarádku, která tady pracovala na Burešově v dětském centru", a posléze upřesňuje (D3 ř 95 - 96) "právě od té kamarádky která tady dělala logopedku"*

Kategorie 2: Dobrovolnictví mně přináší uspokojení

Kódy: uspokojení z pomoci jiným, touha pomáhat dětem, práce s dětmi mě naplňuje, radost z dítěte

Vznik dobrovolní činnosti je velmi úzce vázán s vnitřní motivací a uspokojením z pomoci jiným lidem. V tomto případě máme na mysli děti pocházející z neúplných nebo nefunkčních rodin. Zde se dobrovolníci vyjadřovali takto (D3 ř 115 - 116) *"tak uspokojení mi určitě přináší, říkám, jednak ten pocit, že člověk pomůže dětem", (D5 ř 219 - 221) "asi*

to bude velmi podobná odpověď jako v předešlé otázce, ale nejspíše sebe uspokojení, že jsem udělal něco i pro někoho jiného", (D5 ř 231 - 232) "asi bych řekl, že dobrý pocit, že jsem někomu pomohl", (D6 ř 266 - 267) "takže dělat něco takového jako že co člověka uspokojí, udělá mu radost a udělá to radost i druhým a hlavně dětem, tak asi nějak tak", (D6 ř 273 - 275) "to vlastní uspokojení, uspokojení té potřeby udělat někomu radost a sdílet tu radost s někým a být jako by někomu prospěšná, pomocná", (D6 ř 277 - 278) "je mně s tím pocitem dobře, uspokojení pro sebe samu a dělat něco pro druhé", (D6 ř 287 288) "tak to už jsem říkala, vnitřní uspokojení, být potřebná, dělat něco navíc".

Další názory, které vyplynuly z výzkumu, se také vztahují k vnitřní motivaci. Zde mají dobrovolníci potřebu a touhu být někomu nápomocni a provádět aktivity směřované na druhé lidi, v našem případě dětem. (D4 ř 164 - 165) "asi ta touha pomáhat těm dětem jako že je mi jich trochu líto", (D6 ř 264 - 265) "tak, měla jsem potřebu dělat něco pro druhé, to už mám dlouho".

Další dva dobrovolníci uvádí určitý smysl a naplnění jejich života, plynoucí se zapojení do práce s dětmi. (D1 ř 20 - 21 "prostě mě to v životě naplňuje práce s těma dětma", (D2 ř 51 - 52) " tak určitě naplňuje toto dětma", (D2 ř 54) " jako že mě to naplňuje, jako tyto malé děti".

V poslední řadě někteří dobrovolníci zmínili, že jim práce s dětmi přináší vnitřní radost. Což je neméně důležitý faktor ovlivňující jejich činnost. (D1 ř 27) "tu radost z toho dítěte", (D2 ř 68 - 69) " že má takovou radost. Taková radost na srdci", (D4 ř 178 - 179) "tak měla jsem radost, že jsem mohla vzít dítě na chvílku ven".

Kategorie 3: Získané zkušenosti a dovednosti předám dále

Kódy: využit zkušeností, předávání zkušeností, aplikace vzdělání,

Dotázaní dobrovolníci jsou velmi zkušení a chtějí právě tyto nabyté zkušenosti a vědomosti aplikovat ve své dobrovolné činnosti. (D2 ř 38 - 40) "Já jsem vlastně dělala už dobrovolnici v nemocnici, jako pro staré lidi, jsem dělala rok a tam jsem skončila a paní koordinátorka mně nabídla tuto činnost", (D2 ř 58 - 59) "ty zkušenosti a vlastně chyby co jsem udělala tak už je nedělám, rozumíte že toho chci využít", (D4 ř 142 - 144) "no já mám zkušenosti, kdy jsem jezdila na dětské tábory, jako z téma dětma", (D5 ř 207 - 208) "k té činnosti v centru mě přivedla ta praxe do školy, bez které bych se nikdy nedostal o toho prostředí a nemohl využít zkušeností". K této části bych přidal i předávání zkušeností (D2 ř 57) "že můžu asi předat zkušenosti nebo starostlivost".

Někteří dobrovolníci také využívají ke své činnosti dosažené vzdělání, jak je to právě u dobrovolníka **(D6 ř 260 - 261)** *"tak jsem k tomu tíhla, říkala jsem si, že v kojeneckém ústavu bych chtěla pracovat nebo v domově, kde bych i ráda využila své vzdělání"*.

Kategorie 4: Nežádoucí faktory

Kódy: rozdílné prostředí než v rodinách, problémová rodina, osobní problémy, lítost nad dětmi,

Jako každá lidská činnost vychází z motivace, tak i motivace musí vycházet z nějakého podmětu, ať vnějšího nebo vnitřního. Vnější problémy vymezeny sociálními rozdíly.

(D1 ř 9 - 11) *"viděla jsem ty děti a to jiné prostředí než v rodinách"*, **(D3 ř 94)** *"ale že člověk dělá něco užitečného pro děti bez rodičů"*, **(D4 ř 150)** *"dětma v tom Dětském centru, kde vlastně nemají tu rodinu"*.

Další dobrovolníci uvádějí **(D2 ř 40 - 41)** *"asi ty moje psychické problémy které jsem měla, to odpoutání od toho sama sebe"*, **(D3 ř 89 - 90)** *"když jsem se zde přišla podívat a viděla jsem tady ty děti a bylo mně jich líto"*, **(D6 ř 256 - 259)** *"a ona mě tak kdysi vzala na vánoční besídku a to mě tenkrát bylo ale opravdu sedmnáct roků, to jsem ještě chodila na pajdák, no a já jsem to tam probřečela, že mě to nějak chytlo za srdíčko a bylo mě těch dětí líto"*.

Kategorie 5: Obavy dobrovolné činnosti:

Kódy: strach ze vzájemného vztahu, nejistota z počátků, obavy ze zodpovědnosti, strach z reakce okolí, bez obav z činnosti

Každou novou aktivitu a kontakt s něčím novým provázejí v lidském životě nějaké obavy, který poleze většinou odeznívání a nastává normální stav. V dobrovolné činnosti můžou být obavy z vzájemného vztahu. **(D1 ř 22)** *"mám strach, že to dítě ke mně přilne"*, **(D4 ř 166 - 169)** *"no měla jsem, než jsem tam šla tak jsem měla, že si na to dítě moc zvyknu a pak, že ho budu jak kdyby chtít dát a to se trošku u mě projevilo, že jsem si k němu tak udělala vztah, že mi pak bylo líto, když jsem ho vlastně musela odevzdat těm tetám zpátky"*.

Může se také jednat o obavy, které provázejí dobrovolníka při začátcích a prvním kontaktu **(D2 ř 60 - 61)** *"Ze začátku jsem se paní koordinátorky jakože ptala, protože ten začátek je takový ale teďka jako jsem ho poznala"*.

Může se také jednat o obavy spojené se zodpovědností za svěřením dítě (D3 ř 106 - 107) "*obavy jsem možná měla na začátku, ale dá se říci, že největší obava je ta zodpovědnost o to dítě aby se mu něco nestalo*".

Někteří dobrovolníci také můžou mít obavy, jakým způsobem bude reagovat okolní společnost na romské dítě (D5 ř 222 - 225) "*měl zatím vždy, pokaždé když mám nové dítě, tak mám strach, například že nebude poslouchat, nebude chtít jít domů, třeba, se něco stane... nebo jsem měl romské dítě, co na to budou říkat lidé v na koupališti v lázních*".

Jsou tu i takový dobrovolníci, většinou zkušenější, kteří shledávají tuto činnost jako bezproblémovou (D6 ř 279) "*né vůbec nikdy, mě ani na vteřinu nenapadlo, ne*".

Kategorie 6: Osobnostní růst:

Kódy: naučíte se, zdokonalení se, utvrzení přesvědčení

Při dobrovolné činnosti se lidé naučí mnohé vědomosti, zkušenosti a kompetence, které posléze využívají jednak při samotné práci, ale mohou je také využít i osobním životě. (D2 ř 70 - 71) "*Určitě jo. Naučíte se, třeba mě dost dalo i to dobrovolnictví v té nemocnici, protože já jsem neuměla různé věci*", (D2 ř 73) "*a oni řeknou, že vás nechcú, jo tak toto jsem se naučila přijímat*".

Velmi úzce se získanými zkušenostmi souvisí jejich prohlubování a zdokonalení (D4 ř 145 - 147) "*že je to taková jiná práce než jsem zvyklá pracovat v té škole s dětma a tady je to takové že to je jiná skupina vlastně těch lidí, dětí, že vlastně nemají rodiče, tak mě to zajímalo jako jak to tam chodí*", (D4 ř 147 - 149) "*a chtěla jsem zjistit jestli to budu zvládat, protože jednu dobu jsem uvažovala, že bych šla na nějakou třeba sociální práci a že bych dělal v takových centrech, tak jsem chtěla zjistit jaké to je vůbec ta práce*".

Mnoho lidí, kteří se stávají dobrovolníky ani netušili jaké problémy nebo rozdíly tyto děti doprovázejí (D3 ř 119 - 120) "*no určitě, asi tak jak jsem to teď říkala, že jsem doted'ka nevěděla, že prostě tyto děti jsou jiné*", (D4 ř 151 - 153) "*protože jsem chtěla zjistit jaký je rozdíl mezi těma dětma*".

Nebo právě naopak si tyto rozdíly jenom utvrdí (D4 ř 182 - 183) "*tak asi jo, protože si myslím pořád, že je důležité pomáhat těm ostatním těm, co nemají takové štěstí jako my*".

Kategorie 7: Chápání dobrovolnictví jako příjemná aktivita

Kódy: příjemné trávení času, zábavná činnost, zpestření života

Je vidět, že dobrovolnická činnost přináší dobrovolníkům příjemně strávený čas s dítětem (D1 ř 19 - 20) "*s nimi i ráda trávím volný čas*", (D4 ř 185 - 186) "*příjemné trávení volného času, užitečné*", (D5 ř 235 - 236) "*jinak je to krásně prožité odpoledne*", (D6 ř 290 - 291) "*no to se budu pořád opakovat, znamená to pro mě trávit čas příjemně, smyslu plně*". Pro některé je zábava (D2 ř 54) "*mě to baví*".

A pro jiné je to prostě příjemné zpestření všedního života (D3 ř 126 - 127) "*je to pro mě prostě takové zpestření života*".

Kategorie 8: Očekávání z činnosti

Kódy: změna prostředí dětí, pomoc dětem, pomoc druhým lidem, zpříjemnit chvíle, sebe-realizace v dobrovolnictví

Očekávání z dobrovolnické činnosti může být jednak zaměřené na děti, kde hraje důležitou úlohou změna prostředí, ve kterém se děti pohybují a narušení stereotypu jejich života (D1 ř 12 - 13) "*protože bych jim chtěla nějakým způsobem pomoci, aby se měly lépe, aby se dostaly z toho domova pryč*", (D1 ř 17 - 18) "*se usmějou, že se baví, že jim udělám šťastné že někam zajdem*", (D3 ř 101 - 102) "*že ty děti skrze mě dostanou do jiného prostředí než ve kterém jsou stabilně*", (D3 ř 104 - 105) "*dostat ty děti do jiného prostředí aby zažily jo věci*".

Dobrovolníci také očekávají, že jejich aktivita bude směřována k určité formě pomoci (D1 ř 29 - 30) "*tak, že můžu někomu pomoci, hlavně dětem*", (D2 ř 46) "*prostě abych mohla pomáhat druhým, hlavně dětem*", (D3 ř 92 - 93) "*protože člověk vidí, že to má nějaký smysl, pomáhat těm dětem*", (D5 ř 217 - 218) "*asi to, že budu nápomocen, že budu moct někomu pomoci*", (D5 ř 234 - 235) "*asi bych řekl, že je to pro mě, asi určitá forma pomoci, jakou můžu přispět i já dětem, kteří na tom nejsou nejlépe*", (D5 ř 210 - 211) "*asi proto že chci pomáhat jiným lidem, kteří si to zaslouží nebo to potřebují*".

Smyslem dobrovolnictví v centru je také zpříjemnit život (D4 ř 161 162) "*že pomůžu vlastně, třeba, že zpříjemním chvíle těm dětem, které nemají vlastně ty rodiče*", (D5 ř 218) "*že, že zpříjemním den dětem*".

Tato činnost může v dobrovolnících vyvolat určitý pocit seberealizace a smyslu života (D2 ř 42 - 43) "*a vlastně a možná najít smysl, změnu v tom životě*", (D2 ř 75 - 76)

"Pro mě znamená náplň, smysl, smysl toho života Taková náplň toho života, člověk neprožije takový prázdný", (D3 ř 102 - 103) "jo a dává to i něco mně takový určitý smysl jo tady toho", (D3 ř 124 - 125) "tak je to určitá, určitá taková dá se říct realizace v oboru"

Kategorie 9: Odměna dobrovolníka

Kódy: radost dítěte, dětský smích, dítě se ptá, kdy přijdu, dítě vzpomíná, dětským způsobem

Jelikož se dobrovolnická činnost se provádí bez nároku na mzdu a bývá velkou odměna pro dobrovolníka reakce a vztah dítěte, který si mezi sebou vybudují. Velmi často projevují radost (D2 ř 65 - 66) *"je rád když ho, když přijde za mnou a vykládáme si?"*, (D4 ř 171 - 172) *"on byl takový, že byl rád, že si pro něho někdo přišel"*, (D3 ř 112) *"že určitě, protože je na ní vidět, že se těší na ty setkání"*.

Mezi další příjemné odměny dobrovolníci uvedli obyčejný dětský smích, což je důvod proč tam jsou (D4 ř 173) *"nebo když jsme se procházely tak byl takový spokojený, furt se usmíval vždycky jak jsem si ho vzala"*, (D4 ř 179 - 180) *"když měl radost, když se třeba něčemu smál"* (D6 ř 285 - 286) *"ale tak už jen to, že se to dítě prostě směje a je mu v tu chvíli dobře"*, (D6 ř 283 - 284) *"úžasné samozřejmě, svým dětským usměvavým způsobem"*.

Každá dobrovolník rád slyší, že se na něho sítě ptá kdy zase přijde a vzpomíná, což ho utvrzuje v jeho dobře odvedené činnosti (D3 ř 114) *"ptá se kdy zase přijdu, takže myslím si, že ano"*, (D5 ř 229 - 230) *"no myslím, že třeba se ptal, co budeme dělat příště a kdy přijdu a tak"*, (D3 ř 113) *"jo že vzpomíná na ty setkání a to co jsem spolu prožili"*.

Kategorie 10: Dobrovolnictví připadá mojí rodině a kamarádům normálně.

Kódy: pozitivně, překvapení, neutrální postoj, negativně

V souladu s očekáváním drtivá většina rodiny, kamarádů a okolí reaguje na velmi pozitivně (D1 ř 32) *"přijímají spíš pozitivně"*, (D2 ř 77) *"Velice dobře"*, (D3 ř 130) *"jo takže reagují na to určitě kladně, pozitivně"*, (D4 ř 191 - 193) *"ale jinak kamarádky se ptaly a taky říkaly, že by se tam možná šli pak zeptat jak jsem jim to líčil, jako jinak přátelé měli reakce pozitivní"*, (D5 ř 239) *"no a kamarádi na to reaguji jenom pozitivně, řekl bych, že s obdivem"*, (D6 ř 292 - 294) *"bezvadně, bezvadně všichni, no já jsem brávala sebou třeba svoji dceru, nebo tady odvedle holčičky deseti - dvanácti leté"*.

Setkáváme se zde i případem, kdy o této činnosti ví málo lidí a překvapilo je to (**D3 ř 129**) *"ono to lidi málo ví, hodně to lidí i překvapilo"*.

Někteří dobrovolníci uvádějí reakce okolí příklánějící se k neutrálnímu postoji (**D5 ř 237 - 238**) *"například moje rodina se k tomu nějak nestaví, asi, asi jsem se o tom ani pořádně nebavili"* který přechází k postoji negativnímu (**D4 ř 187 - 188**) *"no tak ti z toho nebyli ze začátku nějak nadšeni, teda rodiče, protože si mysleli, že si na to dítě moc zvyknou"*.

5.6 Vyhodnocení výzkumu - technika vyložení karet

Použité kategorie: První kontakt

Nežádoucí faktory

Dobrovolnictví mně přináší uspokojení (Motivace)

Získané zkušenosti a dovednosti předám dále

Obavy dobrovolné činnosti

Osobnostní růst

Očekávání z činnosti

Chápání dobrovolnictví jako příjemná aktivita

Odměna dobrovolníka

Dobrovolnictví připadá mojí rodině a kamarádům normálně.

Při vyhodnocování jsem si nejprve vybral kategorie, které se vztahují k cílu práce a seřadil je podle toho jak by měli po sobě následovat dle návaznosti.

Do podvědomí lidí se dostává dobrovolnictví v Dětském centru prostřednictvím neziskových institucí, jejich pracovníků a informativních akcí. Jeden identifikovaný kód nám sice vypovídá o prvním kontaktu prostřednictvím kamarádky, ale tak byla zaměstnankyní DZC. O tomto tvrzení nám vypovídá kategorie **prvního kontaktu (prostřednictvím institucí, doporučení kamarádky, sociální pracovník, letáková kampaň)**, kde dochází k jejich oslovení a získání prvních informací. Důvodem, proč dobrovolnictví vzniká, jsou situace a sociální znevýhodnění, které nedokáže stát řešit svými vlastními prostředky a právě o tomto nám hovoří kategorie **nežádoucí sociální faktory (rozdílné prostředí než v rodinách, problémová rodina, osobní problémy, lítost dětí)**, které nastartují potenciálního člověka k této činnosti. Právě tyto nežádoucí faktory vstupující do života dětí a ovlivňují jejich kvalitu života. Dobrovolníci se právě svojí snahou a činností snaží toto znevýhodnění aspoň z části eliminovat. Právě proto, že dobrovolnictví bývá prováděno zpravidla bez nároku na mzdu, musí tato činnost dobrovolníka nějakým způsobem motivovat, což nám dokazuje kategorie **dobrovolnictví mně přináší uspokojení (uspokojení z pomoci jiným, touha pomáhat dětem, práce s dětmi mě naplňuje, radost z dítěte)**.

Dobrovolník cítí potřebu, touhu pomáhat nějaký způsobem druhým lidem, která jim přináší uspokojení a radost. V našem případě se jedná o pomoc dětem v DCZ. Dobrovolník se pouští do činnosti s nějakým očekáváním, čeho chce dosáhnout svojí aktivitou. Právě o tomto nasazení nám vypovídá **očekávání z činnosti (změna prostředí dětí, pomoc dětem, pomoc druhým lidem, zpříjemnit chvíle, seberealizace v dobrovolnictví)**. Hlavní očekávání spočívá v zpestření života a narušení stereotypu všedního dne dětí v DCZ. Dále můžeme zmínit také určitou seberealizace dobrovolníka. Jak jsem už zmiňoval dříve, dobrovolnictví je aktivita výhradně založená na dobrovolné bázi a většinou bývá prováděna za nároku na mzdu. Za dobře provedenou činnost se dostaví dobrovolníkům odměna v jiné formě vyplývající z kategorie **odměna dobrovolníka (radost dítěte, dětský smích, dítě se ptá, kdy přijdu, dítě vzpomíná, dětským způsobem)**. Největší odměnou pro dobrovolníka je právě ta radost a vzájemná interakce mezi dítětem a dobrovolníkem. Velmi příjemné jsou pozitivními reakce dítě směrem k dobrovolníkovi. Dobrovolníky je tato aktivita považována jako velmi příjemná, zábavná a uvádějí **chápaní dobrovolnictví jako příjemná aktivita (příjemné trávení času, zábavná činnost, zpestření života)**. Můžeme tedy říci, že se tato aktivita obohacuje a zpříjemňuje život i dobrovolníkovi.

5.7 Sumarizace výsledků výzkumu

Naším cílem výzkumné části bylo zjistit prvotní impulz a motivy vedoucí člověka k vykonávání dobrovolné činnosti a dále ji vykonávat. K prozkoumání cílů jsem použil kvalitativní výzkum. Při sběru dat byl použit polostrukturovaný rozhovor, při kterém došlo k osobnímu kontaktu s dobrovolníky a bylo možné položit stanovené otázky. Na analýze dat jsem použil metodu otevřeného kódování s nástavbou techniky vyložení karet.

Výzkumu jednoznačně prokázal, že dobrovolníci provádí tuto činnost z důvodu, nežádoucích sociálních faktorů ovlivňující děti umístěné v DCZ, které hlavně vyplývají z problémových rodin a rodičů, ale také z prostředí ve kterém jsou umístěné. Právě toto znevýhodnění chtějí dobrovolníci svojí činností a obětováním volného času zmírnit a vytrhnout je ze stereotypního života DCZ. O možnost vzniku a informovanosti o dobrovolné činnosti se starají neziskové organizace působící ve Zlínském kraji. Konkrétní způsob prvního kontaktu bývá nejčastěji prostřednictvím osobního kontaktu s konkrétní institucí a jeho sociálním pracovníkem, nebo prostřednictvím různých náborových a informačních akcí. A dle mého názoru hrají hlavní velmi důležitou roli v této oblasti. Jejich prvotní impulz k dobrovolné činnosti v DCZ nebyl jedno rázový, ale vychází z jejich dlouhodobého přesvědčení a zájmu, nebo již dobrovolnickou činnost prováděli.

Dále vyplynulo, že hlavním hnacím motorem pro dobrovolníky je vnitřní motivace, kterou nám deklaruje kategorie "**Dobrovolnictví mně přináší uspokojení**". V samém důsledku se jedná o uspokojení, touhu a naplnění z pomoci druhé osobě, kde v našem případě jsou to děti. Jedná se vlastně uspokojováním nedostatku vyšších potřeb, dle Maslowovy pyramidy potřeb. Prožitky spojené s touto činností přináší pro dobrovolníky velice příjemné pocity, které se dají shrnout dvěma slovy, a to radost a příjemný pocit provázející tuto činnost. Dále nám dobrovolníci uvádějí, že je to pro ně určitá možnost trávení volného času a způsob života.

Na závěr vyhodnocení bych jen zmínil docela očekávané zjištění, že okolí, kamarádi a rodina tuto činnost schvalují a nahlíží na ni s pozitivním názorem.

Jako každý výzkum vedený určitou výzkumnou metodou má své výhody a nevýhody - limity. V této práci jsem zvolil kvalitativní výzkum a z toho vyplývají i jeho vlastnosti. Hlavní limitou vztahující se ke kvalitativnímu výzkumu je, že šetření jsem prováděl na

menším výzkumném vzorku s myšlenkou porozumění a vysvětlení. Z toho tedy vyplývá, že není možné výsledky výzkumu generalizovat. Limitou vztahující se k obsahu tématu bych zmínil takové, že výzkum je směřován na dobrovolnictví s dětmi a též ho nejde zobecnit na jiné dobrovolnické činnosti (např. dobrovolnictví s lidmi s mentálním postižením, dobrovolnictví s lidmi závislými na návykových látkách, nebo se zvířaty apod.).

ZÁVĚR

Tato práce se zabývala prozkoumáním motivů vedoucích k dobrovolnické činnosti v DCZ. Na základě výzkumu jsem mohl alespoň nahlédnout na motivy dobrovolníků, kteří tuto činnost v DCZ provádí. Jsem velice rád, že se mezi námi vyskytují lidé, kterým není lhostejné znevýhodnění druhých lidí. Chtěl bych, aby mohla být nápomocná DCZ, při výběru dobrovolníku, jejich motivace a prvního kontaktu.

V teoretické části své práce jsem věnoval teoretickému vymezení pojmů, které jsou v kontextu jejího tématu významné. V první kapitole o motivaci jsem definoval kromě motivace i pojmy motivy a potřeby, které s tématem úzce souvisí, a následně jsem se zabýval různými pojetími podstaty lidského chování a teoriemi motivace.

Ve druhé kapitole jsem definoval pojmy dobrovolnictví a dobrovolník. Dále jsem provedl kategorizaci dobrovolnictví a uvedla typy a druhy dobrovolnictví zmiňované v odborné literatuře. Věnoval jsem se také historickému kontextu dobrovolnictví i jeho současnosti v ČR i v zahraničí. Na závěr této kapitoly jsem nastínil právní rámec dobrovolnictví v ČR.

Třetí kapitola se zabývala konkrétně dobrovolníkem v neziskové organizaci. Definoval jsem v ní termíny nezisková organizace, motivaci a postavení dobrovolníka v této organizaci a specifikoval jsem přípravu organizace pro dobrovolníky a jejich samostatnou práci v této organizaci.

V praktické části jsem si stanovil cíl vztahující se prvotnímu impulzu a motivaci, kterou jsem se snažil objasnit. Myslím si, že dobrovolnictví není ještě tak rozšířené jak v západních zemích, respektive jak by mohlo být. Doufám, že naše společnost ještě změní pohled na dobrovolnictví a tuto činnost začne vykonávat čím dál více lidí. Každý člověk by mohl obětovat kousek svého času pro dobro druhých. Dobrovolnictví prochází celým spektrem společnosti ať s prací s dětmi, nebo s jakýmkoliv společenským znevýhodněním. Dále zde vidím velkou důležitost neziskových organizací jako zprostředkovatele a koordinátory dobrovolné činnosti, kde by mohla být větší propagace této činnosti

V průběhu provádění mého výzkumu jsem se setkal s mnoha kvalitními lidmi, kteří tuto činnost provádí a zanechali ve mně velmi silný dojem, že tu jsou lidé, kterým není lhostejný nějaký způsob sociálního znevýhodnění. Dále mohu také říci, že mně toto setkání

s dobrovolníky dalo nové a hlavně jiné zkušenosti (praktické), které se člověk dozví jen od dobrovolníků provádějících tuto činnost.

Dobrovolnictví představuje přínos nejen pro lidi, kterým pomáháme, ale také pro samotné dobrovolníky, kteří jsou konfrontováni se společenskými problémy, výzvami a odlišnými životními podmínkami. Díky tomu se fenomén dobrovolnictví výrazně podílí na tvorbě mezilidských vztahů a vzájemné solidarity.

Na úplný závěr bych rád pozastavil u navazujícího výzkumu, kterým by se dalo pokračovat. Navazující výzkum by byl také směřován na motivaci a uspokojení, ale z pohledu zaměstnanců DCZ. Výzkum by nám tedy zjistil motivaci, která vede zaměstnance DCZ k jejich práci a posléze by bylo možné vyhodnocené výsledky porovnat s výsledky této práce. Výsledkem by mohlo například být, do jaké míry jsou zaměstnanci motivováni uspokojením a touhou pomáhat nebo spíše finanční odměnou za vykonanou činnost.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ATKINSON, Rita L., 2003. *Psychologie*. Praha: Portál, s.r.o., 751 s. ISBN 80-7178-640-3.
- ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ, 2001. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál, 656 s. ISBN 80-7178-463-X.
- ČÁP, Jan, a kol., 1992. *Psychologie 1, obecná psychologie pro 1. ročník středních pedagogických škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 196 s. ISBN 80-04-26627-4.
- DLUHOŠOVÁ, Hana, 2001. *Poselství prezidenta ČR Václava Havla*. In Dobrovolnictví a dárcovství – obnova občanských ctností: Sborník z mezinárodní konference Kroměříž 2001. Praha: Hestia, 2001. 91. s.
- DRUCKER, Peter Ferdinand, 1994. *Řízení neziskových organizací: praxe a principy*. 1. vyd. Praha: Management Press, 184 s. ISBN 80-856-0338-1.
- FRIČ, Pavol a kol., 2001. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice*. 1. vyd. Praha: Agnes, 115 s. ISBN 80-902633-7-2.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ-CÍSAŘOVÁ, 2000. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 776 s. ISBN 80-7178-303-X.
- HILL, Grahame, 2004. *Moderní psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 284 s. ISBN 80-7178-641-1.
- HOMOLA, Miloslav, 1977. *Motivace lidského chování*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 359 s. ISBN1447887.
- CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu* Praha: Grada, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- HRABAL, Vladimír, MAN, František a Isabella PAVELKOVÁ, 1989. *Psychologické otázky motivace ve škole*. 2. vyd. Praha: SPN, 232 s. ISBN 80-04-23487-9.
- JIRÁNEK, Radek, 2010. *Novela zákona o dobrovolnické službě*, In: Sborník konference Dobrovolnictví v české společnosti – současnost a perspektivy. 1. vyd. Kroměříž: Klub UNESCO, 100 s.
- KLIMEŠ, Lumír, 2002. *Slovník cizích slov*. 6. vyd. Praha: SPN, s. 864, ISBN 80-7235-023-4.

- KOLÁŘ, Zdeněk a kol., 2012. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada, 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2.
- KOLÁŘ, Zdeněk a Renata ŠIKULOVÁ, 2009. *Hodnocení žáků: formy hodnocení, učitel a žák, sebehodnocení, praktické ukázky*. Praha: Grada, 199 s. ISBN 978-80-247-2834-6.
- KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- MIKULÁŠTÍK, Milan, 2004. *Psychologie v managementu a v podnikání* 1. vyd. Zlín: UTB ve Zlíně, 268 s. ISBN 80-73181-935.
- MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2003. *Metody a řízení sociální práce*. 1.vyd. Praha: Portál, 384 s. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, Oldřich, 2005. *Slovník sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2005, 272 s. ISBN 97-80-7367-368-0.
- MLČÁK, Zdeněk, 2010. *Prosociální chování v kontextu dispozičních aspektů osobnosti*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 236 s. ISBN 978-80-7368-857-8.
- MOLEK, Jan, 2011. *Marketing sociálních služeb*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 163 s. ISBN 978-807-4160-264.
- NAKONEČNÝ, Milan, 1997. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2. rozš. vyd. Praha: Academia. 437 s. ISBN 80-200-0625-719.
- NAKONEČNÝ, Milan, 1996. *Motivace pracovního jednání a její řízení*. Praha: Management Press, 258 s. ISBN 80-7041-187-2.
- NAKONEČNÝ, Milan, 1993. *Základy psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Management Press, 232 s. ISBN 80-85603-34-9.
- NAKONEČNÝ, Milan, 2003. *Úvod do psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 507 s. ISBN 80-200-0993-0.
- NAKONEČNÝ, Milan, 2005. *Sociální psychologie organizace*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 228 s. ISBN 80-247-0577-X.
- NAKONEČNÝ, Milan, 1997. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Academia, 270 s. ISBN 80-200-0592-7.

- NOVOTNÝ, Michal, 2003. *Dobrovolnictví středoškoláků*. 1. vyd. Praha: Hestia, 41 s. ISBN 80-239-0748-4.
- NOVOTNÝ, Michal a Ivana STARÁ, 2002. *Dobrovolníci v nemocnicích*. 2. vyd. Praha: Hestia, 47 s. ISBN 80-238-8697-5.
- PAVLICA, Karel a kol., 1999. *Sociální výzkum, podnik a management*. Praha: Ekopress. 160 s. ISBN 80-86119-25-4
- PORVAZNÍK, Ján, 2003. *Management I – pomůcka pro distanční studium*. 1. vyd. Zlín: UTB ve Zlíně, 153 s. ISBN 80-7318-126-6.
- PRŮCHA, Jan, MAREŠ, Jiří a Eliška WALTEROVÁ, 1998. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 328 s. ISBN 80-7178-772-8.
- SENECA, Lucius Annaeus a Eva KUŤÁKOVÁ, 1992. *O dobrodiních*. 1. vyd. Překlad: Václav Bahník, Praha: Svoboda, 376 s. ISBN 80-205-0168-1.
- SLAVÍK, Jan, 1999. *Hodnocení v současné škole: Východiska a nové metody pro praxi*. Praha: Portál, 192 s. ISBN 80-7178-262-9.
- STRAUSS, Anselm L. a Juliet M CORBIN, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. 1. vyd. Brno: Albert, 228 s. ISBN 80-85834-60-X.
- STÝBLO, Jiří, 1992. *Manažerská motivační strategie*. Praha: Management Press, 74 s. ISBN 80-85603-05-5.
- ŠORMOVÁ, Lucie a Alžběta KLÉGGROVÁ, 2006. *Dobrovolnictví*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 24 s. ISBN 80-86991-68-7.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- ŠVANCARA, Josef, 1973. *Kompendium vývojové psychologie*. 2. rozš. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 208 s.
- ŠVANCARA, Josef, 1979. *Emoce, city a motivace*. 3. dopl. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 193 s.
- TOŠNER, Jiří, 2003. *Průvodce dobrovolnictvím pro neziskové organizace*. Praha: Hestia, 30 s.

TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ, 2002. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 1. vyd. Praha: Portál, 149 s. ISBN 80-7178-514-8.

TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ, 2006. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 2. vyd. Praha: Portál, 149 s. ISBN 80-7367-178-6.

TOŠNER, Jiří. 2006. *Dobrovolnictví jako nástroj pomoci i ochrana proti sociálnímu vyloučení pomáhajícího* In: Sborník konference Dobrovolnictví- ochrana před sociálním vyloučením. 1. vyd. Kroměříž: Klub UNESCO, 70 s.

VAŠTIKOVÁ, Miroslava, 2008. *Marketing služeb: efektivně a moderně*. 1. vyd. Praha: Grada, 232 s. ISBN 978-80-247-2721-9.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 356 s. ISBN 80-246-0841-3.

Dokumenty:

Dobrovolníci v neziskových organizacích. Vyd. 1. Praha: ICN - Informační centrum nadací a jiných neziskových organizací, 2001. 24 s. ISBN 80-86423-05-0.

Příručka pro dobrovolníky. Praha: ADRA, 2005, 36 s. ISBN 80-239-5071-1.

Internetové zdroje:

ADRA Česká republika. [online]. 2010 [cit. 2013-10-28]. Dostupné z: <http://www.adra.cz/>

DĚTSKÉ CENTRUM ZLÍN. [online]. 2010 [cit. 2013-10-28]. Dostupné z: <http://www.dczlin.estranky.cz/>

Fakta neziskovky. [online]. 2010 [cit. 2013-10-28]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/clanky/511_538_540/fakta_neziskovky-v_co-to-je-neziskovy-sektor/

NA ZKUŠENOU. [online]. 2010 [cit. 2013-10-28]. Dostupné z: <http://www.nazkusenou.cz/dobrovolnictvi-a11.html>

SAMARI. [online]. 2010 [cit. 2013-10-28]. Dostupné z: <http://www.samari.cz/samari/>

Zákony:

Zákon o sdružování občanů č. 83/1990. In: *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1990.

Zákon o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností č. 308/1991. In: *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1991.

Zákon o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů č. 248/1995. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995.

Zákon o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech) č. 227/ 1997. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1997.

Zákon, o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě) č. 198/2002. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002.

Ostatní zdroje:

ZÁŠKODNÁ, Helena a ADÉLA MOJŽÍŠOVÁ, 2011. *Psychologické aspekty dobrovolnictví v kontextu sociální práce*. Sociální práce: odborná revue pro sociální práci = Sociálna práca. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, roč. 2011, č. 4, 62 - 68. ISSN 1213-6204

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

§	paragraf
%	procento
ADRA	Adventist Development and Relief Agency, mezinárodní humanitární organizace
AISEC	mezinárodní studentská organizace
aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
AVE	organizace je součástí organizace IAVE
AVSO	Evropská organizace zabývající se podporou dlouhodobé dobrovolnické činnosti
BOZP	bezpečnost a ochrana zdraví při práci
CEV	European Volunteer Centre – sdružující dobrovolnická centra čtrnácti zemí Evropy
č.	číslo
D	dobrovolník
ČR	Česká republika
DCZ	Dětské centrum Zlín
Drop-In	protidrogové středisko
EVS	Evropská dobrovolná služba
IAVE	International Association for Volunteer Effort - Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí
IČ	identifikační číslo
INEX-SDA	Sdružení dobrovolných aktivit
kol.	kolektiv
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MV	Ministerstvo vnitra
např.	například
NETAID	organizace zajišťující dobrovolnickou pomoc na internetu
NO	nezisková organizace
NNO	nestátní neziskové organizace

Obr.	obrázek
o.p.s	obecně prospěšná společnost
o.s.	občanské sdružení
odst.	odstavec
OSN	Organizace spojených národů
PhDr.	Philosophiae doctor - mezinárodně uznávaný akademický titul představující vědeckou hodnost doktora
PO	požární ochrana
popř.	popřípadě
resp.	respektive
s.	strana
Sb.	Sbírka
SŠ	střední škola
tj.	to je
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvané
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization - Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
UNV	United Nations Volunteers - dobrovolnický program OSN
USA	United States of America - Spojené státy americké
www	World Wide Web - celosvětová síť internetu

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1. Maslowova pyramida potřeb
- Obr. 2. Vila Dominika Čipery – dnešní sídlo DCZ

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Seznam dobrovolných organizací působících ve Zlínském kraji s akreditací ministerstva vnitra ČR

Příloha P II: Projekty na podporu nevládních a neziskových organizací na úseku rozvoje občanské společnosti PF06-13

Příloha P III: Ukázka na kódovaného textu

PŘÍLOHA P I: SEZNAM DOBROVOLNÝCH ORGANIZACÍ PŮSOBÍCÍCH VE ZLÍNSKÉM KRAJI S AKREDITACÍ MINISTERSTVA VNITRA ČR

Název: Adorea - dobrovolnické centrum Vsetín, o.s.

Sídlo: Tyršova čp. 1271, 755 01 Vsetín

IČ: 26631539

web: www.adorea.cz

Akreditace proběhla dne 26. 11. 2007 na projekt pro pomoc nezaměstnaným, pomoc osobám sociálně slabým, pomoc zdravotně postiženým, pomoc seniorům, pomoc příslušníkům národnostních menšin, pomoc osobám po výkonu trestu odnětí svobody a osobám drogově závislým, pomoc v oblasti péče o děti, mládež a rodiny a uplatnění v dobrovolnickém centru Vsetín.

Název: Občanské sdružení ADRA

Sídlo: Klikatá čp. 1238, 158 00 Praha 5

IČ: 61388122

web: www.adra.cz

Pobočky ve Zlínském kraji: Zlín, Valašské Meziříčí

Akreditace proběhla dne 14. 1. 2009 na projekty "Dobrovolníci v sociálním zařízení pro děti ZK" působící ve Valašském Meziříčí a Rožnově p./Radhoštěm, "Dobrovolníci v sociálních zařízeních pro sociálně slabé občany" působící ve Valašském Meziříčí, "Dobrovolníci v sociálních a zdravotních zařízeních pro seniory Zlínského kraje" ve Valašském Meziříčí, Rožnově pod Radhoštěm a poslední projekt "Dobrovolníci v Dobrovolnickém centru ADRA Zlín".

Název: Domek pro preventivní programy zaměřené na děti, mládež a jejich rodiny, o. s.

Sídlo: Česká čp. 4789, 760 05 Zlín

IČ: 70869324

Tel.: 577 242 786

Akreditace proběhla dne 14. 1. 2009 na "Program Pět P"

Název: Charita Svaté rodiny Luhačovice

Sídlo: Hradisko čp. 100, 763 26 Luhačovice

IČ: 73633071

web: www.luhacovice.caritas.cz

Akreditace proběhla dne 11. 1. 2007 na aktivity ve prospěch sociálně potřebných, zdravotně postižených a seniorů.

Název: Oblastní charita Uherské Hradiště

Sídlo: Velehradská třída čp. 247, 686 01 Uherské Hradiště

IČ: 44018886

web: www.uhradiste.charita.cz

Akreditace proběhla dne 11. 1. 2007 na "Program Pět P" a projekt "Dobrovolnický program pro nezaměstnané".

Dobrovolnické centrum je vysílající organizace spolupracující s neziskovými organizacemi na uherskohradištsku a uherskobrodsku.

Název: Salesiánský klub mládeže Zlín

Sídlo: Okružní čp. 5298, 760 05 Zlín

IČ: 65792068

web: www.zlin.sdb.cz

Akreditace proběhla dne 15. 1. 2009 na dobrovolnické projekty "Margherita", "Salesiánští animátoři", program "Cagliero - salesiánský voluntarität".

Název: Samari, o.s.

Sídlo: Burešov čp. 4886, 760 01 Zlín

IČ: 22671951

web: www.samari.cz

Akreditace proběhla dne 16. 1. 2009 na projekt "Program Handicapovaní" a projekt "Program děti a mládež".

Název: Spektrum preventivních programů pro děti a mládež, o.s.

Sídlo: Husovo náměstí čp. 229, 767 01 Kroměříž

IČ: 69652180

web: www.spektrum-km.cz

Akreditace proběhla dne 19. 1. 2004 na Program Pět P a na Program "Dobrovolníci v nemocnicích". V roce 2009 podána žádost na MV ČR o prodloužení akreditace obou programů.

Název: Člověk v tísní, o.p.s.

Sídlo: Sokolská 18, 120 00 Praha 2

IČ: 25755277

web: www.clovekvtisni.cz

Akreditace proběhla dne 20. 2. 0009 na celé území ČR. Ve Zlínském kraji realizuje projekce filmů o lidských právech.

Název: HESTIA, o.s.

Sídlo: Na Poříčí 12, 110 00 Praha 1

IČ: 67779751

web: www.hest.cz

Akreditace proběhla dne 10. 3. 0008 na celé území ČR. Ve ZK spolupracuje na programu "Pět P" a je spoluorganizátorem každoroční konference o dobrovolnictví v Kroměříži.

Název: Maltézská pomoc, o.p.s.

Sídlo: Lázeňská 2, 118 00 Praha 1

IČ: 26708451

web: www.maltezskapomoc.cz

Pobočky ve Zlínském kraji: Uherské Hradiště, Otrokovice

Akreditace proběhla dne 10. 10. 2007 na projekty "Pomoc zdravotně postiženým při jednorázových akcích", "Pomoc pečujícím při hlídání nemocných a postižených", "Sociálně-aktivizační programy pro děti, mládež a podporu rodiny", tj. "Program Pět P" a "Podpora rodičů dětí se specificky zdravotním postižením", dále projekt "Dopisování s vězni".

Název: AKROPOLIS, o.s.

Sídlo: Stará Tenice čp. 1195, 686 01 Uherské Hradiště

IČ: 28552709

web: www.akropolis-uh.cz

Akreditace proběhla dne 6. 10. 2010 projektu "Pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase".

Název: SOZE - Sdružení občanů zabývající se emigranty

Sídlo: Mostecká 5, 614 00 Brno

IČ: 44994249

web: www.soze.cz

Akreditace proběhla dne 18. 7. 2007 projektu "Poskytování služeb dobrovolníků při realizaci individuálního integračního programu cizinců".

**PŘÍLOHA P II: PROJEKTY NA PODPORU NEVLÁDNÍCH A
NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ NA ÚSEKU ROZVOJE OBČANSKÉ
SPOLEČNOSTI PF06-13**

	ŽADATEL	PROJEKT	SCHVÁLENÁ DOTACE
1	Adorea - dobrovolnické centrum Vsetín	Akreditované dobrovolnictví na Vsetínsku	75 000 Kč
2	o.s. ADRA	Dobrovolníci pomáhají	70 000 Kč
3	Charita Svaté rodiny Luhačovice	Koordinace a organizace dobrovolnictví v Charitě Sv. rodiny Luhačovice 2013	68 000 Kč
4	Samari, o.s.	Koordinace, organizace a podpora dobrovolnických aktivit Dobrovolnického centra Samari	67 000 Kč
5	Maltéžská pomoci o.p.s.	Rozvoj dobrovolnictví v oblasti pomoci seniorům, osobám se zdravotním postižením a podpory dětí a mládeže ve Zlínském kraji	65 000 Kč
6.	Salesiánský klub mládeže Zlín	Výchova a vzdělávání dobrovolníků	55 000 Kč
7	Akropolis, o.s.	Máš na to i ty? – Dobrovolnické centrum Akropolis v roce 2013	50 000 Kč
8	Oblastní charita Uherské Hradiště	Bud' COOL, bud' DOBROVOLNÍK	50 000 Kč
	CELKEM		500 000 Kč

Schváleno RZK dne 11.3.2013, usnesení č. 0223/R05/13

PŘÍLOHA P III: UKÁZKA NAKÓDOVANÉHO TEXT

- 266za magistrát, takže dělat něco iakového jako že co člověka uspokojí, udělá mu radost a udělá
 267to radost i druhým, tak asi nějak tak K2 (uspokojení z pomoci jiným)¶
- 268Kde jste se dozvěděla dobrovolnictví v Dětském centru? no to bylo právě přes to Samari Kde
 269přesně?, možná jsem to někde četla v magazínu, nebo nějaký letáček se mi dostal do ruky K1·
 270(reklama Samari)¶
- 271Existuje někdo nebo něco co vás ovlivnilo? ne v tu chvíli kdy jsem se rozhodovala tak, to ne,
 272já sama (bez ovlivnění), ¶
- 273Co od této činnosti očekáváte? noo, to vlastní uspokojení, uspokojení té potřeby udělat
 274někomu radost a sdílet tu radost s někým a být jako by někomu prospěšná, pomocná
 275K2 (uspokojení z pomoci jiným)¶
- 276Co vás motivuje se stát dobrovolníkem? je to asi stejná odpověď, je mně s tím dobře, je mně s
 277tím pocitem dobře, uspokojení pro sebe samu a dělat něco pro druhé K2 (uspokojení z
 278pomoci jiným)¶
- 279Máte nějaké obavy z této činnosti? né vůbec nikdy, mě ani na vteřinu nenapadlo, ne K5 (bez
 280obav z činnosti)¶
- 281Kolik hodin týdně se věnuje dobrovolnictví? no já dvě hodiny za 14 dní, takže hodinu týdně
 282teď v současné době (doba trvání), ¶
- 283Oceňuje váš klient vaši práci, pokud ano jak? úžasné samozřejmě, svým dětským usměvavým
 způsobem 284K9 (dětský smích), ale myslím, že jako ty zpětné vazby jsou někdy, třeba na ně
 člověk 285někdy dlouho čeká než přijdou ale tak už jen to, že se to dítě prostě směje a je mu v tu
 chvíli 286dobře K9 (dětský smích), nebo zažije něco nového, tak to je o tom právě, ¶
- 287Popište jaké uspokojení Vám dobrovolnictví přináší? tak to už jsem říkala, vnitřní uspokojení,
 288být potřebná, dělat něco navíc K2 (uspokojení z pomoci jiným)¶
- 289Změnilo dobrovolnictví tvůj pohled na svět? ne, nee, ¶
- 290Co pro vás dobrovolnictví znamená? no to se budu pořád opakovat, znamená to pro mě trávit
 291čas příjemně, smyslu plně K7 (příjemné trávení času) aspoň část toho času smyslu plně ¶
- 292Jakým způsobem reagují vaše rodina, přátelé na vaši dobrovolnou činnost? bezvadně,
 293bezvadně všichni, no já jsem brávala sebou třeba svoji dceru, nebo taďy odvedle holčičky
 294deseti--dvanácti letě K10 (pozitivně)¶